

LUTHERSK KIRKETIDENDE

1863-2013

150ÅR

LEDER: HVA ER KIRKEN? – 150 ÅR ETTER

ARTIKLER OG INNLEGG

SAMLIVSUTVALGETS INNSTILLING
– NOEN MERKNADER OG
NYANSERINGER II

KIRKE OG MUSIKK
– NOEN REFLEKSJONER

JUBILEUM

HVAD ER KIRKEN?

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

11. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

12. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

13. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

VINGARDSSUNDAG

– 14. SUNDAG I TREEININGSTIDA

FRA BISPEDØMMERÅDENE

JUBILEUMSMARKERING

25. SEPTEMBER

Lutherst Kirketidende.

1. Bind.

Søndag den 5te Juli 1863.

No. 1.

Hvad er Kirken?

I.

Det Strifts Bestemmelse, som hermed i Jesu Navn tiltræder sin Vandring, er ikke blot i alt Væsentligt udtalt i den tidligere udfærdigede Plan, men ligger ogsaa allerede anthydet i det Navn, hvorunder det fremtræder. Det skal være en „lutherst Kirketidende“, et Tidsskrift, der vil arbejde i den lutherste Kirkes Tjeneste. At bidrage efter den Naade og Kraft, som Herren dertil maatte forunde, til denne Kirkes Opbyggelse paa dens historisk givne, paa Guds Ord i den hellige Skrift urokkeligt hvilende Grundvold ved efter Tid og Lejlighed at belyse dens Stilling og Kaar, dens Lærv og Trang, — at tjene den som et Foreningspunkt for alle dem blandt vore Landsmænd, der af Hjertet have den kjær og gjerne ville arbejde med paa dens Opbyggelse iblandt os, der have Kald til at tjene den ogsaa med sin Pen og føle Trang til et sælles Mødested, hvor de frit kunne udtale for hverandre, hvad der med Hensyn til den kan ligge dem paa Hjertet, i broderlig Kjærlighed forhandle med hverandre om dens Vel, — det er dette Tidsskrifts Bestemmelse.

Vore Læsere have maaste her, hvor vi stulle begynde at lægge Haand paa dette Verk, ventet en nærmere Redegjørelse for vort Djemed dermed og de Grundsætninger, hvorefter vi ville stræbe at naa vort Maal. Naar vi her ikke indlade os paa i det Enkelte at paapege de mange forskjellige Opgaver, som et Skrift med den angivne Bestemmelse vil have at løse, og udvikle de Grundsætninger, der ville blive de ledende ved Besvarelsen af alle de kirkelige Spørgsmaal, som i det ville blive at behandle, saa ville vi hermed ingenslunde have betegnet en saadan Forventning som uretrettiget. Vi have kun troet, at baade vore Læsere og vort eget Lærv i dette Stykke vilde rammes bedst ved, at vi istedetfor at begynde med at give Løfter, som det ia'fald først efterhaanden vilde blive muligt at indfri, her strax forsøge at gjøre Rede for vor Opfattelse af et Spørgsmaal, hvori et kirkeligt Tidsskrift altid maa se et Grundspørgsmaal, som det kun da kan undlade at besvare, naar det kan forudsætte dets Besvarelse som

HVA ER KIRKEN? – 150 ÅR ETTER

På utgivelsesdagen for dette nummeret, 5. juli 2013, er det nøyaktig 150 år siden det første nummer av Luthersk Kirketidende ble utgitt. Initiativtaker og redaktør for det nye bladet var teologiprofessor Gisle Johnson (1822–1894). I stedet for å gi noen omfattende program-erklæring for bladet, fant han det mest naturlig å gjøre rede for det kirkebegrep som han mente burde ligge til grunn for et luthersk *kirketidende*. Første nummer ble derfor innledet med første del av en lengre artikkel med tittelen «Hvad er kirken?». Tre nye deler kom så i senere numre dette året.

I sin behandling av kirkebegrepet viser Johnson seg som en sterkt konfesjonell luthersk teolog. Sentralt i artiklene står derfor utleggelsen av artikkel VII og VIII i *Confessio Augustana*.

I sin utleggelse av artikkel VII understreker Johnson både kirkens personale og institusjonelle sider. Den består av hellige mennesker, men disse mennesker er blitt hellige gjennom de ytre midler, altså Ordet og sakramentene. Denne dobbelt-heten knytter han så til skjelningen mellom kirkens synlighet og usynlighet: Mens den er synlig gjennom den ytre forvaltning av nådens midler, er den usynlig som indre åndssamfunn. «Medens den, fra den ene Side betragtet, er et usynligt Samfund i den fælles Aand og det fælles indre Liv, er den derimod, fra den anden Side betragtet, et synligt Samfund i Brugen og Forvaltningen av de fælles ydre Naademidler» (s. 11).

Lenger ute i artikkelen behandler Johnson forholdet mellom den lutherske kirke og andre kirker, og han viser seg her som en forholdsvis

stram konfesjonalist. Ifølge Johnson er det kun i den lutherske kirke at Ordet blir rett forkynt og sakramentene rett forvaltet. Av den grunn må den lutherske kirke betegnes som «den sande Kirke» (s. 407), selv om andre kirker også har elementer av den sanne kirke – i den grad de samstemmer med den lutherske bekjennelse. (Se utdrag fra denne delen av artikkelen lenger bak i dette nummeret.)

Det er i Johnsons artikkel påfallende at han stort sett oppholder seg på det rent prinsipielle planet og i liten grad refererer til den kirkelige situasjon i samtiden. Det bilde han implisitt

synes å forutsette, er en kirke som primært kommer til uttrykk i den offentlige nådemiddelforvaltningen, men der trosliv og kristent fellesskap for øvrig tilhørte den «usynlige» sfære. Dette er

ekstra påfallende ettersom Johnson kom til å bli en av de ledende figurene i vekkelsene i samtiden. Han virket både som predikant, og tok en rekke organisatoriske initiativer, bl.a. til Christiania Indremissionsforening (nå Kirkens Bymisjon) i 1855 og Den norske Lutherstiftelse (senere videreført i Indremisjonsselskapet, i dag Normisjon) i 1868. Det var karakteristisk for disse bevegelsene at den kirkelige virksomhet ikke lenger ble begrenset til prestens embetsgjerning, men at også lekfolk fant sammen i foreninger for å dyrke det kristne fellesskap og for å løse felles oppgaver. Her fikk det kristne fellesskap konkrete uttrykk som gitt ut over det usynlige «indre liv».

Som vekkelsesleder gav Johnson imidlertid ikke opp sitt kirkelige og konfesjonelle utgangspunkt, og han måtte noen ganger mot-

I sin behandling av kirkebegrepet viser Johnson seg som en sterkt konfesjonell luthersk teolog.

streben de akseptere vekkelsesbevegelsens arbeidsformer. Velkjent er hans formulering av «nødsprinsippet» for å forsvare bruken av lekmannsforkynnelse i forhold til CA XIV. Selv om denne type løsninger ble forlatt i ettertid, ligger Johnsons varige bidrag til norsk kirkehistorie først og fremst i hans forsøk på å forene luthersk kirkelighet og vekkelsesfromheten. Selv om de teologiske strategier for å forene disse to størrelsene i mange tilfeller kan anfektes, bidro den til å holde vekkelsen innenfor kirken. Gjennom Johnsons virke fikk vi et presteskap som var positive til vekkelsen, samtidig som vekkelsesbevegelsene beholdt en luthersk identitet.

Noen smertefri syntese var dette ikke, og norsk kirkeliv har rommet mange motsetninger og spenninger i forholdet mellom betoningen av kirken som det sakramentale fellesskap av de døpte og betoningen av å leve troen ut i fellesskap og tjeneste. Sosiologisk har denne spenningen artet seg som spenningen mellom «folkekirke» og «trosfellesskap», teologisk som spenningen mellom ulike former for kirkesyn. Både sosio-

logisk og teologisk er dette spenninger som 150 år etter fortsatt gjør seg gjeldende i Den norske kirke, selv om de opptrer i nye variasjoner og konfigurasjoner. Folkekirken som fellesskapet av de døpte omfatter ikke lenger «hele» folket, og må redefinere seg som trossamfunn – i et langt mer selvstendig forhold til staten. For å løse sine oppgaver er kirken fortsatt avhengig av et engasjert lekfolk – som ikke i samme grad er preget av vekkelsesfromhet som tidligere.

Underveis har det ikke manglet på dem som har problematisert denne syntesen, og som har villet rendyrke det ene aspektet i en kirkelig strategi. Det har på den ene side vært tilfellet for en folkekirketeologi som har hatt liten plass for trosfellesskapet, og som inntil nylig har lent seg til statskirkeordningen. På den annen side har man fra folkekirkekritisk hold oppfattet folkekirken som en ren misjonsmark og som en ytre ramme for den egentlige kirke. Også for denne siste tenkemåten har statskirkeordningen

historisk sett vært vurdert positivt, dersom man da ikke har beveget seg ut i frikirkeligheten. Mellom disse ytterposisjonene har en bred kirkelig tradisjon forsøkt å arbeide for Den norske kirke som begge deler: Både som en folkekirke av de døpte og som et gudstjenestefeirende fellesskap, både som nådemiddeelforvaltende institusjon og som menighetsfellesskap. Med fare for å generalisere, er det grunn til å hevde at Luthersk Kirketidende gjennom 150 år har befunnet seg midt i dette landskapet. En slik plassering er kanskje også noe av forklaringen på at bladet har overlevd i alle disse årene, mens ulike konkurrenter har kommet og gått.

Heller ikke forståelsen av hva det vil si å være luthersk, har vært entydig i Den norske kirke. Ikke sjelden har lavkirkelige og høykirkelige varianter av luthersk kristendomsforståelse anfektet hverandres lutherske identitet. Også her har Luthersk Kirketidende etter mitt skjønne representert en posisjon som har søkt å balansere ulike anliggender, selv om de ulike redaktørens individuelle preferanser naturligvis har variert.

En slik plassering er kanskje også noe av forklaringen på at bladet har overlevd i alle disse årene, mens ulike konkurrenter har kommet og gått.

Tross store ulikheter i hvordan dette konkret er blitt utfoldet, er det her mulig å se en linje fra bladets grunnlegger.

Et punkt der det definitivt er på sin plass å ta farvel med Johnson, er i hans stramme

konfesjonalisme. På de 150 år som er gått, er den økumeniske situasjon en ganske annen i vårt land. Parallelt med denne utviklingen har stram konfesjonalisme blitt erstattet med økumenisk åpenhet. Det siste er ikke et uttrykk for en relativistisk holdning, men tvert om et resultat av intensivt arbeid med det som forener og det som skiller. Nettopp for å kunne bidra i den økumeniske kontekst må Den norske kirke ta vare på sin konfesjonelle identitet som luthersk kirke. Derfor gir det også mening etter 150 år fortsatt å utgi et *Luthersk Kirketidende*.

HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

SAMLIVSUTVALGETS INNSTILLING – NOEN MERKNADER OG NYANSERINGER II

AV UTVALGSMEDLEM PROFESSOR SVEIN OLAF THORBJØRNSEN
SVEIN.O.THORBJORNSEN@MF.NO
(DEL I STO I FORRIGE NUMMER)

3. LUTHERS SYN PÅ EKTESKAPET

Luthers syn på ekteskap og samliv spiller naturlig nok en stor rolle i innstillingen. Viktige momenter i den sammenheng er avvisningen av katolisismens sakramentale forståelse, koblingen mellom ekteskap, kall og stand, forståelsen av ekteskapet som en verdslig ordning underlagt verdslig lovgivning og ekteskapet som et personfelleskap basert på kjærlighet. I tilknytning til Luthers forslag til vigselsseremoni i *Traubüchlein / The Order of Marriage*¹ fremheves at ekteskapet er innstiftet av Gud, at det er en guddommelig stand, at det er et gudvillet sted for det kristne liv, og at vigselen skjer i den treenige Guds navn. Det er altså tydelig at for Luther var ekteskapet et guddommelig prosjekt. Dette kommer til uttrykk ved at Luther også siterer fra Mark 10/Matt 19: "Det Gud har sammenføyd, skal ikke mennesker skille." At ekteskapet gjelder mann og kvinne, er en selvfølge og kommer til uttrykk i sitatene fra GT (1 Mos 2,18.21–24 og 1,27f) og NT (Mark 10/Matt 19 og Ef 5).

Et uttrykk for Luthers forståelse av ekteskapet finner vi også i Luthers store katekisme (1529), i forklaringen til det sjette bud:

"Siden dette budet altså er rettet nettopp mot ekteskapet og gir anledning til å tale om det, skal du for det første passe på å legge godt merke til hvordan Gud forherliger og lovpriser ektestanden i og med at han både stadfester og bevarer den ved sitt bud. (...) Derfor vil han også at vi skal ære, opprettholde og bruke den som en guddommelig, salig stand. Han innstiftet jo ekteskapet først, før alle andre sosiale ordninger, og

skapte mann og kvinne forskjellig (som vi ser), ikke for at de skulle leve løsaktig, men for at de skulle holde sammen, være fruktbare, få barn og forsørge og oppdra dem til Guds ære. Derfor har Gud også velsignet ekteskapet rikere enn alle andre stender og dessuten tilgodesett det med alt som fins i verden, for at det skulle sørges godt og rikelig for denne standen. Ekteskapet er altså ikke noen spøk eller noe menneskelig påfunn, men en utmerket ting som Gud mener alvor med. (...) Derfor har jeg alltid forkynt at folk ikke skal forakte eller nedvurdere ektestanden, slik den blinde verden og våre falske geistlige gjør, men se den ut fra Guds ord som pryder den og gjør den hellig."²

Disse aspekter ved Luthers forståelse av ekteskapet er viktig å integrere i et arbeid med å forstå hva som menes med at ekteskapet er en verdslig ordning. Som verdslig ordning var det en ordning som gjaldt for alle og helt uavhengig av deres tro eller mangel på tro. Gud innstiftet det for at mann og kvinne skulle holde sammen og skape gode vilkår for seg selv og for sine barn. Spørsmålet om ekteskapets verdslighet må i en luthersk kontekst ses under to synsvinkler. Den første er skapelsesteologisk. Det verdslige er ikke verdslig i betydningen sekulært, altså noe som Gud ikke har noe med å gjøre. Tvert imot, og særlig i lys av den lutherske toregimentslæren, er det verdslige noe som angår Gud i stor grad. De verdslige ordninger, og ekteskapet er en slik ordning, er noe Gud bruker for å skape orden og demme opp for det onde i verden, for å verne om mennesker og skape levelige vilkår. Den verdslige

fyrsten er innsatt av Gud for å ivareta denne oppgaven. Hans verdslige legitimitet er knyttet til at han fremmer det gode og hindrer det onde. Hans styre skal reflektere Guds vilje og Guds lov, og han skal respektere Guds forordninger og institusjoner. Hans verdslige kall er ikke noe mindre åndelig enn kirkens. Ekteskapet i denne forstand er underlagt den guddommelige lov, men denne loven skal nå administreres av en fyrste/magistrat og ikke av en geistlig.³ Slik sett må det også hos Luther kunne sies å være en nær forbindelse mellom det verdslige og det guddommelige når det gjaldt ekteskapet. Det er derfor naturlig å si at ekteskapet er både en verdslig og en guddommelig ordning, innstiftet av Gud der ektefolkene går inn i ekteskapet i "Guds navn".⁴

Det andre synsvinkelen har å gjøre med koblingen mellom det verdslige og det kirkelige i forbindelse med lovgivningen. Lovene om ekteskapet ble gitt av fyrsten og var en del av den sivile, ikke den kanoniske lov. Samtidig spilte teologene og predikantene en viktig rolle når det gjaldt å kommunisere til de verdslige myndigheter hva som var Guds lov og Guds vilje for ekteskap og familie. De la også press på myndighetene når de eksisterende lover kom i konflikt med Guds lov. Koblingen mellom det kirkelige og verdslige kom også til uttrykk i prestenes rolle i ekteskapskonflikter, i deres administrasjon av ekteskapsregistrene, i lysning for ekteskap og i det forhold at det påla alle medlemmer av kirken å delta i den åndelige oppdragelse og rådgivning av alle barn som kom til verden.⁵ Det juridiske forhold var forandret, men den kirkelige innflytelsen på utformingen av og forståelsen av ekteskapet i det offentlige rom var fremdeles meget sterk. Ekteskapet var en verdslig sak, men som en verdslig institusjon ble det forstått ut fra skapelsesteologiske kategorier og i praksis og juridisk sett sterkt influert innholdsmessig av kristne forutsetninger.

4. SYNET PÅ EKTESKAPET

Etter luthersk syn er ekteskapet en borgerlig ordning. Dette er nødvendig å fremholde i forhold til en sakramental forståelse og en forståelse som stiller spesielle åndelige krav til dem

som skal inngå ekteskap. Samtidig er det viktig i en kirkelig sammenheng at vekten på de verdslige aspekter ved ekteskapet ikke isoleres fra en teologisk tolkning av det verdslige og ender opp med en identifisering av det verdslige og det sekulære. Det har ikke skjedd i samlivsutvalgets innstilling, men for noen vil det være naturlig å spørre om en ikke i bruken av Luther og den reformatoriske ekteskapsforståelse har vektlagt det verdslige så mye at andre sentrale aspekter ved denne tradisjonen er kommet noe i bakgrunnen. Denne etterlysning betyr ikke at disse andre aspektene ikke er nevnt, men det kan spørres om de får den tyngde de burde ha i en profilering av en kristen forståelse av ekteskapet, også som verdslig ordning. En indikasjon på dette finner en også i utvalgets stillingtagen til skilsmisse og gjengifte og i begrunnelsen for standpunkter i spørsmålene om samboerskap og likekjønnet vigsel.

Kapittel 6 i innstillingen har overskriften samliv og ekteskap i dag. Her⁶ fremholdes det at selv om også presten i prinsippet er en borgerlig vigselmann, og det er samfunnets lovgivning som gjør vigselen ekteskapsstiftende, så kan kirken gi en religiøs og etisk fortolkning av ekteskapet og dets innhold i forbindelse med vigselen. Det skjer også i den kirkelige vigsel-liturgien. I innstillingen nevnes bønneleddet, det symmetriske ekteskapsløftet basert på likeverd og likestilling, de faste elementer i liturgien som fremholder verdier som kjærlighet, tillit, omsorg, troskap og fellesskap i motgang og medgang, verdien av fruktbarhet og avkom og det som tas som en selvfølge, at ekteskapet er eksklusivt, bare for de to. Som begrunnelse for dette henvises det til ulike bibelsteder som er sentrale i forbindelse med forståelsen av ekteskapet. En konstaterer videre at det i det borgerlige vigselritualet omtrent er de samme verdiene det henvises til, dog med den forskjell at det i det borgerlige ritualet ikke nevnes at ekteskapet er for mann og kvinne. I det kirkelige ritualet sies dette eksplisitt.

Poenget i fremstillingen er den grunnleggende korrespondansen på verdiplanet mellom de to former for vigsel. Denne konstatering, med vekten på de etiske verdier som er bærende i forståelsen av ekteskapet i begge former for vigsel,

er viktig. Men en slik harmoniserende tilnærming kan også blende av for de forskjeller som finnes. For eksempel er forpliktelsen knyttet til ekteskapsløftet forskjellig. Selv om det i fortalen i borgerlig vigsel⁷ er sterke formuleringer om livslang vilje til troskap, dreier det seg om mål en setter for samlivet, ikke om konkrete offentlige avgitte og uttalte løfter. Forpliktelsen er forskjellig i denne ytre formelle forstand. Mange vil imidlertid også oppleve psykologisk at forpliktelsen er forskjellig, alt etter om den gis for en offentlig vigselmann eller fremfor Guds åsyn. Vi kan også legge merke til at selv om Luther i sitt forslag til liturgi begrenser løftet til: "Vil du ha Grete som din ektemake?" , så sies det i løftesavleggelsens umiddelbare nærhet; "Det Gud har føyd sammen, skal ikke noe menneske skille."⁸ I innstillingens gjennomgang av det kirkelige vigselritualet kan leseren muligens fornemme en viss nedjustering av betydningen av at de to som gifter, seg er mann og kvinne. Ritualet forutsetter imidlertid dette, mens det borgerlige, i tråd med den nye ekteskapsloven, ikke nevner det. Denne forskjell er ikke bare noe som kommer i tillegg til et felles verdigrunnlag (s 65), som et religiøst aspekt i det kirkelige vigselritualet, men utgjør en meget viktig verdimesig, og etisk betydningsfull, forskjell mellom de to vigselritualene. Forskjellen mellom det kirkelige og det borgerlige vigselritualet er således mer enn en mangel på religiøse elementer i det siste. Selv om utgangspunktet er felles, at ekteskapet er en borgerlig ordning, gir nettopp de religiøse elementer bidrag til en bestemmelse av ekteskapets innhold, som også verdimesig, på enkelte punkter, plasserer det et annet sted enn det borgerlige. Fokuset på verdigrunnlaget i sammenligningen mellom det borgerlige og det kirkelige vigselritualet kan ha medført at substansielle forskjeller som også har verdimesige forutsetninger, ikke er blitt tilstrekkelig fokusert. Dette gjelder særlig ekteskapets karakter av noe livslangt, og at det er for mann og kvinne, i noen grad også ekteskapets betydning for forplantningen og omsorgen for barn. Det siste gjelder selvfølgelig på et generelt plan og er ikke å forstå som hinder for ekteskap der barn av ulike grunner er en umulighet.

Innstillingens vekt på ekteskapet som en borgerlig og verdslig ordning reflekteres også i synet på skilsmisse og gjengifte. Avsakraliseringen av ekteskapet på reformasjonstiden åpnet for skilsmisse i tilfeller der ekteskapets grunnleggende funksjoner ikke ble ivaretatt, eller der det forelå utroskap. Den uskyldige part kunne i slike tilfeller gifte seg igjen, selv om skilsmisse hele tiden ble regnet som et unntakstilfelle. Et poeng i denne sammenheng er at lovene for inngåelse og oppløsning av ekteskap ble gitt av verdslige myndigheter. På reformasjonstiden hadde, som allerede nevnt, kirken en viss innflytelse på dette feltet, og lovene ble på denne bakgrunn støttet av reformatorene. Når lovene siden er blitt endret, og den kirkelige innvirkning på deres innhold er blitt redusert, er det vanskeligere å si at lovene, sett fra kirkelig synsvinkel, nødvendigvis ivaretar det som er gagnlig og godt for enkeltmennesker og samfunn. Dagens lovgivning og praksis når det gjelder skilsmisse og gjengifte, står ikke i den samme korrespondanse med de kirkelige instanser som på reformasjonstiden. En kirkelig vurdering av legitimiteten i skilsmisse og gjengifte ville være annerledes i dag enn på reformasjonstiden, men den tilknytning som den verdslige lovgivning den gang også hadde i en kirkelig kontekst, den finnes ikke på samme måte i dag. Det utfordrer kirken til en veiledning basert på sitt verdigrunnlag. Den sterke understrekning av ekteskapet som en borgerlig ordning også fra kirkelig hold, kan ha bidratt til at denne veiledningen er blitt underkommunisert.

Den forskjell som vi ovenfor identifiserte mellom en verdslig bestemmelse av ekteskapet ut fra det borgerlige vigselritual, og en kirkelig ut fra det kirkelige, blir tydelig også i innstillingens to vurderinger av samboerskap. Her går det særlig på spørsmålet om mangel på et løfte om livslang forpliktelse, i noen grad også på begrensningen av den fulle utfoldelse av seksualiteten til ekteskapet. Begge deler knytter an til den substansielle forståelsen av ekteskapet, som fremkommer gjennom lesingen av bibeltekstene (Mark 10/Matt 19) i den kirkelige vigsel-liturgien.

For dem som ønsker å åpne for en likekjønnet

kirkelig vigsel, er det viktig å si at også et slikt ekteskap er basert på det en mener er et felles verdigrunnlag i det kirkelige og borgerlige vigselseritualet (Innst. s 73). Den forskjell som ble vist til mellom disse, og som også går på substansielle forskjeller i forståelsen av ekteskapet, særlig spørsmålet om mann og kvinne, får her ikke noen vekt. Vekten ligger på å gi kjærligheten rom og å identifisere dagens situasjon for homofile som noe helt annet enn det som Paulus tok stilling til.

En luthersk forståelse av ekteskapet inkluderer så vel faste som foranderlige elementer. Det foranderlige reflekteres i at ekteskapet er et personlig fellesskap hvor individuelle personlighetstrekk og menneskelig utvikling avspeiles. Dette tilsier at ekteskapet ikke bare må vurderes ut fra ytre rammer, men også ut fra om dets innhold er i pakt med verdier som kjærlighet og trofasthet, ansvar og omsorg, likeverd og gjensidighet. Det foranderlige har også å gjøre med at ekteskapet som en samfunnsordning er underlagt forandringer. I vår kultur har det gjennomgått en utviklingsprosess: Ekteskapet er blitt mer uavhengig av slekten; foreldrenes innflytelse på valg av ektefelle er borte; pliktene overfor barna er tidsbegrenset; det har innarbeidet seg et nytt syn på forholdet mellom mann og kvinne hva angår økonomi; arbeid og seksualitet, gamle kjønnsrollemønstre er erstattet av nye, og individualistiske verdier er kommet mer i sentrum. Ordningene for inngåelse av ekteskap har også forandret seg, delvis som en konsekvens av forandrede samfunnsmessige forandringer og delvis som en konsekvens av endrede ideologiske forutsetninger hos de styrende og lovgiverne.

Fra kirkelig side har en vært ambivalent til denne talen om at ekteskaps innhold og rammer er underlagt forandringer som spiller forandringer i tid og skikker. En har akseptert at ytre forutsetninger har forandret seg, og at dette må få betydning for hvordan en forholder seg til ekteskapet. Samtidig har det også vært satt grenser for hvor store forandringer og hvilke forandringer en kan akseptere. I kirkelig sammenheng knyttes disse grensene til det en mener er substansielle og uoppgevelige elementer i

forståelsen av hva et ekteskap er. I praksis vil imidlertid ikke denne konflikten aktualisere seg ofte. Det henger sammen med at ordningene er utformet ganske åpne, slik at mennesker med ulik ideologisk ballast skal kunne innplassere sin forståelse av ekteskapet i den foreliggende ordning. Dette er for eksempel tilfellet med det borgerlige vigselseritualet som er utformet for å inkludere likekjønnet vigsel. Her finnes det ingen normerende definisjon av hva ekteskap er. Dette er bevisst. Heller ikke i forarbeidene til loven er det en slik definisjon. Slik sett er det ingenting i den borgerlige vigselserordningen som gjør det umulig for dem som tenker at ekteskapet er for mann og kvinne, å bruke den. Alle muligheter er inkludert.⁹

I denne brytningen mellom en juridisk og verdslig forståelse av ekteskapet og en kristen forståelse er det relevant å spørre om det finnes en kjerne i en kristen forståelse av ekteskapet, en kjerne som det ikke kan dispenseres fra? Om vi med et luthersk utgangspunkt går til bekjennelsesskriftene, må en konstatere at ekteskapet ikke er omtalt i de oldkirkelige bekjennelser. I den Lille Katekismen (LK) fremhever det sjette bud at ektefolk skal elske og ære hverandre. I den avsluttende hustavlen formannes menn til å leve i forstand med sine hustruer og ære dem, kvinner til å underordne seg sine menn. I Den Augsburgske bekjennelse (CA) legitimeres og bekreftes ekteskapet i artikkel 16, 23 og 27, i de to siste i form av kritikk av katolske misbruk. Ekteskapet er en ivaretagelse av borgerpliktene, tjenlig for mennesker og samfunn; det bidrar til forplantning og er som et middel mot den menneskelige svakhet, noe som forhindrer hor. At ekteskapet er for mann og kvinne nevnes indirekte, men tas fremfor alt som en selvsagt forutsetning, i både CA og LK.

Hva som er uomgjengelig i en kristen forståelse av ekteskapet, synes derfor å gi seg enda mer eksplisitt ut fra bibelmaterialet enn ut fra be- kjennelsestradisjonen. At ekteskapet er en verdslig institusjon er en viktig og varig kunnskap som reformatorene bevisstgjorde. Denne plassering må imidlertid ikke medføre en dispensering fra de karakteristika som gir seg ut fra de bibelske

tekster som omhandler ekteskapet. Ut fra det som fremgår av både innstillingen selv og det som er skrevet ovenfor, er det mulig å stille opp noen momenter som synes å høre til kjernen i en kristen forståelse av ekteskapet: Ekteskapet er innstiftet av Gud som et guddommelig villet sted for menneskelig samliv og videreføring av slekten; det er for mann og kvinne; det bygger på et (offentlig bekreftet) løfte om livsvarig troskap, og det er eksklusivt i den forstand at det bare er for de to.

Så langt har kirken hatt vigselfrett og har kunnet utforme sin egen vigselfordning på basis av den lovgivning som de statlige myndigheter har gitt. Denne aksept henger selvfølgelig sammen med at kirken har tenkt om ekteskapet som grunnleggende sett en verdslig ordning. Det forhold at lovgivningen har hatt et minimalistisk preg når det gjelder innholdsbestemmelse og ordninger, har gitt rom for at kirken kan utforme sine ordninger mer eller mindre ut fra egne ønsker og ideologiske forutsetninger. Selv om ikke løftet om livsvarighet og eksklusivitet er eksplisitt uttrykt i lovgivning eller ordning, er det ikke så vanskelig å tenke seg disse elementer i en kirkelig ordning tilpasset de juridiske forutsetninger. Et mye mer kritisk punkt er spørsmålet om hvem ekteskapet er for, og om ekteskap med ulike svar på dette spørsmål (ulikekjønnet/likekjønnet) begge kan sies å være innstiftet av Gud. Det er vanskelig, på basis av både det bibelske materialet og bekjennelsestradisjonen, å finne rom for at det ekteskap som Gud har innstiftet, er noe annet enn et ekteskap av mellom mann og kvinne. Her synes det å gå en uoverstigelig grense.

Denne eksklusivitet når det gjelder forståelsen av ekteskapet, impliserer likevel ikke at homofile og lesbiske som velger å leve sammen, ikke skal omfattes av en lovgivning og tilbys ordninger som ivaretar stabile og forpliktende samliv. Her ville partnerskapsloven vært et alternativ. Det eventuelle juridiske alternativ til ekteskap i dagens situasjon vil være husstandsfelleskap og reguleringen av dette i Hushandfelleskapsloven.¹⁰ Et problem med denne loven i denne sammenheng er dens begrensede virkeområde. Behovet

for lovgivning og ulike forpliktende ordninger gjelder også for dem som velger samboerskap. Fordi det gir en nødvendig trygghet både i forholdet og ved eventuell oppløsning, er det av det gode. I teologisk forstand er også slike rammer en side ved Guds verdslige styring av verden. En støtte til slike rammer forutsetter imidlertid ikke en generell etisk aksept, verken av homofilt samliv eller av samboerskap. Det finnes alternativer som er bedre.

I dagens situasjon er det i loven eksplisitt gjort unntak for kirken med tanke på vigsel av likekjønnede. Når kirken ikke har noen vedtatt ordning for slik vigsel, er det forståelig og saksvarende. For kirken er dette en situasjon som er til å leve med, formelt sett. Ennå utfordres ikke kirken på dette kjernepunktet fra de statlige og lovgivende myndigheter. Om kirken skulle komme i en situasjon der dette ble et pålegg, og noen politikere har tatt til orde for dette, ville situasjonen bli en helt annen. En utvikling av en liturgi for en likekjønnet vigsel, enten tvunget på utenfra eller utviklet innen kirkens selv, ville skape en situasjon i kirken, der mange ville oppleve at den vigselfordning en forvaltet, forutsatte en forståelse av ekteskapet som på et helt grunnleggende punkt gikk på tvers av den forståelse som er eksplisitt uttalt i hele bibelmaterialet og implisitt forutsatt i bekjennelsen.

ANVENDT LITTERATUR:

- Luther, Martin (1529/1965): "The Order of Marriage for Common Pastors" i: Ulrich Leupold, Helmut T. Lehmann (red.): *Luther's Works /Liturgy and Hymns*. 53. bind. Philadelphia: Fortress Press, 111–115.
- Luther, Martin (1529/1967): "Ein Traubüchlein für den einfaltigen Pharrhern" i: Clemen, Otto (red.): *Luthers Werke in Auswahl*. 6. utg., 4. bind. Berlin: de Gruyter, 100–103.
- Luther, Martin (1529/1982): "Luthers store katekisme" i: Hjelde, Sigurd, Inge Lønning og Tarald Rasmussen (red.): *Martin Luther. Verker i utvalg*. 5. bind. Oslo: Gyldendal, 240–340.
- Samlivsutvalget, Bispemøtet (2013): *Sammen : samliv og samlivsordninger i et kirkelig perspektiv : utredning fra et utvalg oppnevnt av Bispemøtet i Den norske kirke*. Oslo: Bispemøtet, Den Norske kirke.
- Witte, John jr. (2002): *Law and protestantism. The*

¹ Se Luther 1529/1967 , 100–103 og Luther 1529/1965, 111–115. I dette lille skriftet angir Luther momenter som etter hans mening bør inngå i en vigselsturgi. Fordi ekteskapet var en borgerlig ordning, vekslet spørsmål om praktiske ordninger for inngåelse og lysning fra sted til sted. Det var OK for Luther. Der prester ble bedt om å delta i vigselen med velsignelse og bønn, var det heller ikke slik at en kanonisert liturgi skulle følges. Luther angir i *Traubüchlein* et eksempel på hvordan det kan gjøres. Dette eksempel, selv om det liturgisk kan varieres, synes likevel å reflektere substansielle sider ved Luthers syn på ekteskapet.

² Tekst og oversettelse fra Luther 1529/1982, 273.

³ Til dette: Jfr. Witte 2002 , 229 og videre henvisninger der.

⁴ Jfr. innledning til tekstslesningen fra Ef 5,22 i *Traubüchlein*, Luther 1529/1967, 102, respektive Luther 1529/1965, 114.

⁵ Witte 2002, 229f.

⁶ Til det følgende: Jfr. Samlivsutvalget 2013, 63ff

⁷ Til det borgerlige vigselstrialet: Se *ibid.*, 64 og <http://www.domstol.no/upload/OBYF/Internett/Notarius%20publicus/Borgerlig%20vielse/vigselstrialet%20bokmål.pdf> (04.06.13).

⁸ Luther 1529/1967, 101 / Luther 1529/1965, 113.

⁹ Det finnes dog dem som mener at ordningens (og lovens) ideologiske basis er av en slik art at det for dem er umulig å akseptere den og forholde seg til den for egen del. Nina Karin Mønsen ønsker å protestere mot at hennes ekteskap, inngått før 2009, skal bli forstått ut fra forutsetningene gitt i loven av 2009. Loven krenker det personlige samtykket som menn og kvinner gav hverandre da de giftet seg. Hun, sammen med over 500 andre ektepar, brakte derfor loven inn for menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Der ble den avvist sommeren 2012. Se <http://www.vl.no/samfunn/klage-pa-ekteskapslova-tapte-i-strasbourg/> (04.06.13).

¹⁰ Se <http://www.lovdata.no/all/nl-19910704-045.html> (04.06.13).

Tor Johan S. Grevbo

GUDS MASKER I SJELESORGEN

249,-

Forfatteren gir i denne boken et meget verdifullt bidrag til den skandinaviske sjelesorglitteraturen. Teksten er teologisk grundig og innsiktsfull.

www.lutherforlag.no

KIRKE OG MUSIKK – NOEN REFLEKSJONER

AV ATLE SOMMERFELDT, BISKOP I BORG
ATLE.SOMMERFELDT@KIRKEN.NO

Pretensjonen for den følgende framstilling om temaet kirke og musikk er ikke å gi en full fremstilling, men å løfte frem noen grunnleggende perspektiver som etter min oppfatning er sentrale. De konkrete eksemplene jeg anvender, er knyttet til mine egne preferanser innenfor teologi og musikk, men jeg håper de allikevel er velegnet til å konkretisere grunnperspektivene på en konstruktiv måte.

MUSIKK ER EN INTEGRERT DEL AV SKAPELSEN

Utgangspunktet er at musikk er en del av skapelsen av mennesket og derfor av mennesket som skapt i Guds bilde. Det finnes derfor heller ikke noen kjente, menneskelige fellesskap uten musikk. Dette gjenspeiles i den bibelske tradisjonen der vi finner et bredt spekter av sangtekster: kjærlighetssanger, bryllupssanger, gravferdsanger, krigs- og seiersanger, klagesanger, lovsanger, offersanger, prosesjonssanger. Det finnes derfor heller ingen spesiell bibelsk musikk; den bibelske musikken er integrert i hele menneskets kulturuttrykk og omfatter, eller kanskje bedre: omfavner, hele menneskelivet.

MUSIKK INTEGRERT DEL AV KIRKENS GUDSTJENESTELIV

Musikken var en helt sentral del i den gammeltestamentlige tilbedelsen i templet og i synagogen. En kunne neppe tenke seg handlinger templet i offer og tilbedelse uten musikk. Dette ble videreført i den kristne menighets gudstjenesteliv. Musikk har alltid vært en del av den kristne gudstjenesten, vel belagt i kirke-

musikernes lille bibel (for å sitere Stig Wernø Holter) Kol 3,16:

La Kristi ord få rikelig rom hos dere!
Undervis og rettleid hverandre med all visdom
Syng salmer, viser og åndelige sanger til Gud
av et takknemlig hjerte.

Kirkefaderen Augustin siteres i "Kunsten å være kirke" på følgende måte: "Hender det noen gang at den troende menighet ikke synger – unntatt ved tekstlesing, preken, biskopens eller diakonens bønn? Jeg ser faktisk ingenting bedre, mer nyttig eller hellig dere kan gjøre." I den ortodokse kirkes gudstjenesteliv forventes det at presten og diakonen kan synges, og at det er et kor/forsanger-tjeneste, ofte med variabel kvalitet. Og her er både tekstlesing og bønner som oftest med musikk. I den armenske kirke, verdens eldste statskirke, er sangen polyfon. Derfor er armenere etterspurt i alle sangmiljøene i Midt-Østen, fordi de ulikt er fleste andre er oppdratt med polyfon sang fra morsmelken av.

Luthers gudstjenestereform var utenkelig uten hans reform av gudstjenestemusikken ved at menigheten på en helt annen måte ble inkludert i salmesangen ved musikkstilen han ga rom til, og ved at salmene ble sunget på morsmålet. Luthersk gudstjenestefeiring i samlingen om Ord og Sakrament tenkes ikke uten musikk. Derfor inkluderte Luther Lovsangen (musikken) som ett av kirkens 7 kjennetegn.

MUSIKK SOM LIVSTOLKNING: DET FINNES INGEN EGEN KIRKEMUSIKK

Musikken er integrert i menneskets eksistens. Den uttrykker og tolker menneskets livsfølelse og

speiler derfor menneskets samfunnsmessige og kulturelle kontekst der denne livsfølelse utfoldes. Mennesket lever i samfunnet og ikke himmelen, og musikken uttrykker dette.

Musikken i kirken vil alltid speile den kontekst menneskene lever i. Og det bør den; det er nettopp som uttrykk for menneskets livsfølelse den har sin dypeste legitimitet i gudstjenesten. Derfor finnes det i egentlig forstand ingen egen kirke-musikk, og derfor handler dette foredraget om kirken og musikken, ikke om kirkemusikken. La meg gå litt nærmere inn i dette.

Den verdenskjente katolske teologen Hans Küng ga i anledning 200-årsmarkeringen av Mozarts død, ut en liten bok kalt "Mozart. Traces of Transcendence". Her har han et herlig oppgjør med den tyske katolske kirkemusikkreformatoren Franz Xaver Witt i sakens anledning. Han sto i tradisjonen til den franske abbeden Dom Gueranger som hevdet at bare den middelalderiske, romerske gregorianske sang samstemte med kirkens ideal og derfor var den universelle kirkes norm. Xaver Witt mente derfor at Mozarts messemusikk uttrykte kirkemusikkens forfall, fordi Mozart anvendte passasjer fra messene i operaene sine, som jo beskreiv et meget umoralsk liv. Küng går gjennom kirkens musikkhistorie og viser de ulike musikkepokers avhengighet av sin samtid og konkluderer: "There is no one style in church music. A division between sacred and secular music is unhistorical" (Küng s 49/50).

Striden om folkemusikken i norsk koralbok fra 1926 må sies å utdype dette ytterligere. Selve tanken om å ta inn folketoner i kirkemusikken var en del av den nasjonale reisningen over hele Europa på 1800-tallet, og som sådan del av et politisk prosjekt. Men det var også et uttrykk for viljen til å la musikken speile folks livserfaring og livsfølelse: "Koralbokens folketoner har i de år som er gått siden utgivelsen, vist seg å være en inspirasjonskilde for skapende kirkemusikk... Det vil nok fortsatt være så, for det er forunderlig hvordan de fleste folketoner må sies å ha evne til å bære teksten, klage og juble med den, og skape en harmoni hvori ens egen sinnstemning kan finne utløsning" (Arlid Sandvold i Festskrift til O.M. Sandvold 1945).

Men det var stor strid om det var mulig å ta folketonene slik de faktisk ble brukt, inn i koralboken. Lindemann-tradisjonen bearbeidet folketonene inn i en mer akseptert og dannet musikktradisjon. Flere mente at dette var måten det måtte gjøres på for ikke å ha folkets grovere musikkform i det hellige rom. Men "Sandvik mente at folkemusikken måtte nedtegnes og publiseres så nært som mulig slik den ble fremført, for at den ikke skulle miste sin verdi som folkloristisk materiale. Den kunstneriske behandlingen av folkemusikken så han på som et helt annet spørsmål. Komponisten og folkemusikksamleren Catharinus Elling var sterkt uenig i dette, og ut fra sin kunstmusikalske bakgrunn så han det som særdeles viktig å pynte på og estetisere melodiene før de ble utgitt. I begynnelsen av 1920-årene foregikk det en sterk polemikk mellom Sandvik og Elling om disse spørsmålene. Sandvik hadde støtte for sitt syn blant europeiske folkemusikkkforskere, og ettertiden har vist at det er Sandviks ideer og metoder som er blitt stående" (Store Norske leksikon). Og Sparre Olsen sier det slik i det nevnte festskrift til Sandvik: "Dr. Sandviks syn på vår folkemusikk og våre salmetoner virket til å begynne med temmelig dristig, og hans motstandere sparte så visst ikke på kruttet... Og når det gjelder Den norske koralbok, hvem kan i dag da f.eks. tenke seg denne foruten de kjernesunne, opphøyde norske folketoner? Det er Sandviks uvisnelige fortjeneste at disse perler finnes der. Og i dag høres det jo rent utrolig at også dette måtte skje under kamp, og motmennene fant man skuffende nok i organistleiren. Den eneste unnskyldning må være den som Sandvik i en polemikk antydte: ...det bare åpenbarer hvor ringe føling med det norske de har adskillige av dem (organistene)." Sparre Olsens poeng er altså at kirke-musikerne står i fare for å isolere seg fra menneskenes livsfølelse og de musikalske uttrykk dette får. I en slik sammenheng blir folketonene i koralboken av 1926 et utmerket eksempel på at det finnes en bestemt form på kirkemusikken.

Det er interessant å jevnføre musikken med utviklingen innenfor malerkunsten. I den ortodokse tradisjonen utviklet ikonmalingen seg til

en helt spesiell, kirkelig kunstform som på en særlig måte gjennom sin form gir menigheten et vindu inn til den himmelske virkelighet og uttrykker det guddommelige tilstedeværelse i ikonet. De resonnementer som Dom Gueranger gjorde omkring den gregorianske musikken, er beslektet med dette.

Men betyr dette at all slags musikk trives i et kirkerom? Den store svenske teologen og biskopen Gustaf Aulén drøfter dette i sin bok fra 1961 "Högmässans förnyelse" omkring begrepet "Kyrkligt värdig musik". Denne formuleringen var en del av Den svenske kirkes kyrkohandbok. Aulén var sosialt en del av den svenske kultur-eliten, medlem av Det kungliga musikaliska akademien fra 1938 og dets preses i 6 år. Sentral-prinsippet for Aulén er som hos Küng: "En levande kyrka måste också vad musiken beträffar vara öppen för en ständigt fortgående nyskapande. Det är icke bara önskvärt utan rentav livsviktigt. ... Varje tid måste här få vara med och giva sitt bidrag." Men så fastholder han at det dog ikke kan være noen uenighet om at "all den musik som förekommer vid kyrkans gudstjänester, bör äga fullgod musikalisk kvalitet". Men da blir også konklusjonen som hos Küng: "Därmed har man emellertid icke utsagt någonting som er specifickt för kyrkomusiken. Ty sama ideal måste gälla för all musik."

Det kan da innvendes at en bare flytter diskusjonen fra en stildiskusjon til en kvalitetsdiskusjon. Det er mangt et Ten Sing-orkestre og -kor som er avvist på grunn av dårlig kvalitet, mens saken i realiteten har vært uenighet om stil og hva som passer i et kirkerom. I mitt resonnement inkluderer kvalitetskriteriet det jeg vil kalle genuine uttrykk for menneskets livssituasjon, og den kvalitet som ligger i at menigheten i form av fellessang eller ved at en gruppe, f.eks. et barnekor, synger i kirkerommet. Men vi må også fastholde at musikalske kvalitetskrav er nødvendig og særlig i den musikken som skal brukes ofte og gjentatt, og når den fremføres alene. Jeg vil nødvendig bruke Auléns "kyrkligt värdig musik", men hans poeng om kvalitet må vi ikke miste, enten det gjelder instrumenter, komposisjon eller fremførelse.

MUSIKKEN I KIRKEN MÅ SPEILE MENNESKETS (KULTURELLE) MANGFOLD

Min konklusjon er da at musikken i kirken må gjenspeile menneskets mangfold. I vår tid, globaliseringens tidsalder og det postmoderne samfunn, er vi på en helt unik måte samtidige med alle i vår egen tid. Men vi har også en helt ny åpenhet for tidligere tiders uttrykksformer. Vi lever samtidig med menneskeheten både i tid og rom. Det gjør det viktig å stimulere uttrykk som skaper tilhørighet, forankring og egenidentitet, og samtidig inkludere de mange andre uttrykk som kommer fra andre steder og andre tider.

Vi kan tale om en vertikal inkludering av ulike generasjoners musikkuttrykk, en horisontal inkludering som spenner over ulike sosiale klassers og kulturers musikkuttrykk og en innholdsmessig inkludering som speiler menneskenes ulike spiritualitet og fromhetstradisjon.

Som noen av dere vet, er jeg en av stifterne av Kirkelig Kulturverksted og var styreleder der i mange år. Det var et fantastisk miljø i nærkontakt med Hovland, Kverno, Ødegård, Kvam og Varen Ugland. Deres inkluderende musikkforståelse preget oss, og så la vi på både gammel (SKRUK, Bratland, Vigdal) og ny (Eidsvåg) bedehusmusikk og skapte nye kombinasjoner med Erik Bye som sang Petter Dass.

Sammenlikner jeg den musikktradisjonen jeg vokste opp med, Landstads reviderte, med det som både Norsk Salmebok og årets vedtatte salmebok står for, er det skjedd en kultur-revolusjon i Den norske kirke. Men ulikt så mange andre kulturrevolusjoner både i og utenfor kirken, er ikke tidligere generasjoners uttrykk kastet ut, og det er ikke definert en egen stil som alle må slutte seg til. Tvert om er det en inkluderende kulturrevolusjon som har skapt og skaper en utrolig dynamikk i lokalsamfunn og gudstjenesterom.

MUSIKK I KIRKEN ER FORKYNNELSE

Musikken i kirken skal speile menneskets livsfølelse og kulturelle mangfold. Men musikken i gudstjenesten og i kirkerommet bedriver også tolkning og forkynnelse. La oss se litt nærmere

på hvordan dette kan tilrettelegges.

Den omtalte Gustaf Aulén ga i 1977 (da var han 98 år!) ut det han kalte en "musikalisk teologisk studie" av Sven-Erik Bäck's motetter. Her sier han: "Det är i själva verket fråga om en förkunnelse – analog med den förkunnelse som vi möter i det talade ordet." Kristen forkynnelse handler å tolke den treenige Guds handlinger og vesen for menneskene. Dette betyr ikke at all musikk må uttrykke hele troen hele tiden. Tvert om er det ønskelig at musikken, som annen forkynnelse, utdyper enkeltsider ved troen. Utført i et kirkerom vil rommet i seg selv kunne gi større helhet og en bredere kontekst.

Musikken uttrykker for det første at mennesket er skapt i Guds bilde med guddommelig skapt kapasitet til å skape og utøve musikk. Slik sett er all musikk en forkynnelse av Guds storhet og har en naturlig plass i kirkerommet.

For Aulén er det allikevel slik at gudstjenestemusikken må knyttes til den kristne troens sentrum i Kristus: Sentrum i Bibelens vitnesbyrd om Guds gjerninger er hans frelsesgjerning i og gjennom Kristus. Og midtpunktet i denne fremtrer i samsynet av Kristi kors og oppstandelse. Under jordelivets vilkår står troens liv under kampens tegn, den spenningsfylte kampen mellom død og liv, mellom synd og rettferdighet, men også under det levende håpets tegn. Derfor kan gudstjenestens toner aldri stoppe i den "sønderlitenhet och förtvivlan som bär hopp-löshetens signatur. Men å andra sidan kan de icke få förläckas genom en utglättad och problemlös färgläggning" (Aulén Högmässans förnyelse, s 224f). Og sentral i dette er Guds kjærlighet, agape, til menneskene: "Men hans (Bäck) musikk skulle aldrig kunna fungera, om dess innehåll inte ägde en 'kärleksfull blick', om den inte hade sin rot i och vore en återspeglning av agape. Symboliskt uttryckes detta i motetterna, när de upp-tornade svårigheternas hårt spända klanger balanseras och förlöses för att omsider finna ut-lopp i ett hoppets mäktiga slutackord" (Bäck's motetter s 49).

I den nevnte boken til Hans Küng om Mozart gir han en teologisk refleksjon over hver av ledene i Mozarts Kroningsmesse fra 1779, sann-

synligvis skrevet til påskefeiringen i katedralen i Salzburg. Bare én setning tas med her: "Moreover this Kyrie is also the expression of a glad, joyful certainty: Lord, have mercy! Yes Lord, indeed you have mercy!" Küng fører oss så gjennom hele messen og viser hvordan Mozarts musikk reflekterer både datiden menneskers livsfølelse og det guddommelige tilsvær.

Luther mente at musikken var Den hellige ånds særlige verktøy med kapasitet til å formidle transcendens og guddommelig livshjelp. Den hellige ånd blåser dit den vil, og skaper livsmot og tro hos menneskene, entydig i sakramentene, men også med andre midler og steder. Musikk er ett av disse guddommelige virkemidlene.

Den danske forfatteren Torkild Hansen fanger dette når han om Mozarts musikk sier: "I dag er Mozart den nødvendigste av alle, den jeg helst lytter til og helst spiller. ... når man kommer opp i årene, har man sett så mye ondt at man har mindre bruk for dem som uttrykker smerte, enn for dem, som Mozart, som legger en kjølig hånd hen over arrene" (sitert etter Aune, Vårt Land 28.12.05).

For Aulén er det grunnleggende at all menneskelig tale om Gud alltid skjer i symboler, være seg med ord, billedkunst eller musikk. Han utfolder dette som et helhetlig konsept i boken "Dramat och symbolerna" i 1965. Men han uttrykker dette også pregnant i sin bok om høy-messen: "Så snart det gäller frågan om Gud och allt det som hör 'den himmelska världen' till, är vi nödsakade att röra oss med symboliska uttryck. ... Det betyr jo icke att frågan om verkligheten av det som skildras skulle få reducerat vikt. Det förhåller sig tvärt om så, att det symboliska språket har större möligheter att komma till rätta med denna verklighet än abstrakta termer förmår. ... Tonernas språk rör sig i en annan dimension än ordsymbolikens. Det äger just därför sin särskilda mölighet att låta den verklighet, om vilken här är fråga, komma oss inn på livet" (Aulén, 1961 s 228/9).

Den kapasiteten musikken har til å skape øyeblikk av opplevd transcendens, vitner om Den hellige ånds gjerning. Küng knytter til Bernhard Shaw og sier: "Shaw called Mozart's music 'the

only music that would not sound out of place in the mouth of God'. ... As an enlightened person (Kung) at the end of the twentieth century ... (listening to) Mozart, my reason is being restored. Indeed now and then I am transported to that peace which transcends all critical and even theological reason" (Küng s. 35). Og protestantismens store teolog Karl Barth istemmer om Mozarts musikk: "Herein is the strangely exciting but at the same time calming quality of his music: it evidently comes from high, where, since everything is known there, the right and left of existence and therefore its joy and sorrow, good and evil, life and death, are experienced in their reality but also in their limitation" (sitert etter Küng).

Dette perspektivet på musikk begrenser seg selvsagt ikke til Mozarts musikk. Musikkens rolle som en selvstendig tolker av Guds kjærlighetsgjerninger i verden og for menneskene bør hele tiden være kirkemusikerens horisont og perspektiv. Den gudstjenestelige musikken skjer i syntesen med ordene slik at begge midler forsterker hverandre og skaper en syntese som er mer enn 1+1, både når de opptrer samtidig, og når de utøves hver for seg.

VIGSLING

Til slutt noen refleksjoner omkring kirke-musikerens vigsling. Det kan være nyttig å trekke frem de to tradisjonene for vigsling innenfor diakonien: Diakonissene har kirkelig vigsling til tjeneste i kirke og samfunn, mens diakonen vigslers til kirkelig tjeneste. Mitt perspektiv er at en kantorvigsling innebærer begge disse aspektene. Det er en vigsling til musikalsk tjeneste i gudstjenesten og kirkerommet, men også et særlig ansvar for kirkelig tjeneste i verden gjennom sine tette relasjoner til musikken i samtiden.

Vigslingen understreker kantorens:

- forankring utenfor egen kompetanse, men i kirkens læregrunnlag.
- forpliktelse til tjenestefelleskap med andre.

- kantortjenestens nødvendighet for kirken på linje med de andre, vigslende tjenestene (Jfr. Kol 3,16 der diakoniens tjeneste ligger forut for dette verset).

Både Aulén og Küng legger vekt på henholdsvis Bäck og Mozarts dype, kristne spiritualitet som en nøkkel til å forstå deres musikk. Det peker i retning av at den musikk som fremføres i en gudstjenestelig ramme, blir kvalitetsmessig best dersom musikeren makter å gjentolke komponistenes spiritualitet uttrykt i den liturgiske musikken. Kan man spille et Kyrie som bærer i seg tillitten til en barmhjertig Gud, uten selv å leve i denne livstolkningen? Küng sier om Mozarts Kyrie: "Authentic faith is a secret cornerstone for anyone who writes such music."

I den ortodokse ikonmalertradisjonen er kravet til kunstnerens personlige fromhet og bønneliv under malingen en forutsetning for ikonets kirkelige validitet. Både i den ortodokse og den førreformatoriske vestkirken var derfor også musikken ofte en prestatetjeneste.

Samtidig må vi også fastholde den oldkirkelige fronten mot donatistene som hevdet at sakramentenes gyldighet var avhengig av prestens fromhet og tro. Anvendt i denne sammenheng må det kunne forstås slik at musikkens karakter av å speile menneskets livsfølelse og evne til å gi en kristen livstolkning ikke er avhengig av musikerens tro. I en luthersk tradisjon er det solid forankret at Gud virker gjennom alle mennesker, uavhengig av deres tro. Gudstjenestemusikken står jo heller ikke alene, men sammen med liturgiens ord. En god musiker evner å tolke musikkens spiritualitet uten selv å måtte identifisere seg fullt ut med dens budskap.

Likevel: Det er ønskelig at noen kirkemusikere går inn i vigslingens forpliktelse for slik offentlig å uttrykke sin tilhørighet til kirkens tro og symbolspråk.

Artikkelen er opprinnelig et foredrag holdt på fagdag for kirkemusikere i Borg bispedømme september 2012.

HVAD ER KIRKEN?

ARTIKKEL AV BLADETS REDAKTØR, GISLE JOHNSON,
PROFESSOR I THEOLOGIEN. TRYKT I FØRSTE ÅRGANG 1863.

Av en lengre artikkel i fire deler gjengir vi her et utdrag av Johnsons forståelse av reformasjonen og den lutherske kirkes forhold til andre kirker.

Det Næste, som Kirkens Historie viser os, er, hvorledes ved den *lutherske Reformation* det apostoliske Ord atter kommer til sin Ret i Kirken og dermed ogsaa den afbrudte Udviklings Traad igjen bliver knyttet, hvorledes Kirken ved Ordet bliver *renset* for det meget "Træ, Hø og Straa", som imidlertid var opbygget paa Grundvolden og saagodtsom ganske skjulte den for Menneskenes Øjne, men dermed ogsaa paa een Gang ført *tillbage* til det "hvorfra den var falden", til fuldstændig Tilegnelse af den Sandhedserkjendelse, der er Udbyttet af den gamle Kirkes Troesarbejde og Troeskamp, og tillige *fremad* til en ny Erkjendelse af den i Ordet aabenbarede Sandhed, klarere og fuldere end nogensinde tilforn. (...) Historien vidner, at det, da det apostoliske Ord saaledes ved *Luther* blev draget frem af sit Skjul og forbeholdt Kirken, kun var en mindre Del af denne, som i Sandhed annammede det og ved det lod sig reformere, medens den større Del ikke alene mer eller mindre unddrog sig Reformationens Paavirkning, men endog traadte i ligefrem Modsætning til den og satte sig fast i denne Modsætning ved offentlig at udtale den i særegne Bekjendelsesskrifter. (s. 404)

Naar vi med Kirkens Kjændemærker, Ordets rette Forkyndelse og Sakramenternes Forvaltning, for Øje spørge, hvor den sande apostoliske Kirke nu er at finde, da kan Svaret nærmest ikke

blive noget andet end dette: "I det af de forhaandenværende kirkelige Samfund, som man plejer at kalde den *lutherske Kirke*." I den og kun i den bliver i Sandhed, i Ordets fulde Betydning, "Evangeliet rettelig forkyndt og Sakramenterne rettelig forvaltede;" den og kun den er derfor ogsaa den rette apostoliske Kirke, det Samfund, som i Sandhed, i Ordets fulde Betydning er "varagtigt i Apostlernes Undevisning." (...) Den er ingen ny Kirke, men den ældgamle, oprindelige apostoliske Kirkes rette Fortsættelse. (...) I dens offentlige Bekjendelse gjenfinde vi den gamle Kirkes Overlevering ikke alene i dens fulde oprindelige Renhed, renset fra Alt, hvad der i Tidens Løb havde indblandet sig i den af "meneskelige Overleveringer", men ogsaa videre udviklet ved fornyet dybere Indtrængen i Guds Ord og fuldstændigere Tilegnelse af dets Skatte. (s. 406f)

Kun vor lutherske Kirke har Guds saliggørende Ord "ganske rent." De øvrige Kirker have det "ikke ganske rent", men ere det dog derfor ikke ganske foruden; de have det, omend tilsat og opblandet med flere eller færre, mer eller mindre betydningsfulde Vildfarelser. (...) Er vor lutherske Kirke den sande Kirke, saa er dermed naturligvis ogsaa ethvert kirkeligt Samfund, der med sin Bekjendelse befinder sig i Modsigelse med den, en *falsk* Kirke. (s. 407f)

FRA BOKFRONTEN

TORILL DANBOLT OG
GRETHE NORDHELLE (RED):

ÅNDELIGHET – MENING OG TRO UTFORDRINGER I PROFESJONELL PRAKSIS

GYLDENDAL AKADEMISK 2012

I vår nordlige kystkommune står kirka fremdeles sterkt. Her er det vanlig med ”utsynging” (båreandakter); det holdes andakt på sykehjemmene, og prest eller diakon tilkalles ved behov. Kirken representerer den åndelige dimensjonen av livet, og presten blir regnet med i omsorgen for alvorlig syke og døende. Samtidig opplever jeg også i denne sammenhengen en forlegenhet når det kommer til åndelige spørsmål. Begrep som ”åndelig” er for mange ansatte helsearbeidere problematisk, da det assosieres til bestemte religioner og trosuttrykk. I forbindelse med samhandlingsreformen er det stort behov for kunnskap rundt helhetlig omsorg. Hvordan ivareta pasienters og klienters åndelige behov og rettigheter? Hvordan se klientens åndelighet som en ressurs i behandlingen? Dette er en sak som angår både kirke og helseetat. I boken *Åndelighet – mening og tro, utfordringer i profesjonell praksis* tas dette opp på en faglig

og relevant måte. Boken er skrevet i første rekke for helsepersonell, men er i høyeste grad aktuell også for kirkelige arbeidere som arbeider med sjelesorg. For meg som prest er det blitt mange gjenkjennelser i situasjoner og temaområder som beskrives.

Redaktørene Torill Danbolt og Grethe Nordhelle har fått med seg 14 bidragsytere med kompetanse fra ulike fagfelt innen teologi og helsefag, og samlet disse bidragene. Begge redaktørene underviser ved Diakonhjemmets høyskole og har i tillegg bred erfaring fra helse- og sosialfaglig praksis.

”Hva er da et menneske?” (Salme 8) Svaret i denne boken er at mennesket både er ånd, sjel og kropp, eller som det sies i nyere faglitteratur: ”a bio-social-spiritual being”. De ulike fagpersonene i boken setter på dagsorden det man inntil nylig unngikk å erkjenne, den *åndelige* siden ved menneskelivet. I dag har vi en helt annen åpenhet for at også denne siden spiller med når sykdom og tap skal mestres. Denne fagboken er ment som et bidrag inn i tenkingen rundt den profesjonelle samtalen. Boken tar oss med inn i helse- og sosialfaglig arbeid, men mange av eksemplene kunne også gjerne ha kommet fra sjelesorgens virkelighet. Derfor vil boken også være en ressursbok inn i prestens og diakonens arbeid. På ulike måter drøfter bidragsyterne i boken begrepene åndelighet, spiritualitet og tro. De tør å utfordre den lenge så ”nøytrale” profesjonelle praksis. Forfatterne understreker respekten for klienters og pasienters åndelige ståsted og hvordan vi som profesjonelle hjelpere har ansvar for å ivareta disse.

Boken *Åndelighet – mening og tro* er ment som en samling av stemmer inn i en aktuell debatt om tro og livssyn i profesjonell sammenheng. Her har også kirken mulighet til å være med. Redaktørene Nordhelle og Danbolt sender da også stafettspinnen videre og utfordrer flere til å være med i den faglige samtalen videre. Den internasjonale menneskerettserklæringen har slått fast at alle mennesker har rett til fritt å utøve sin tro. Dermed vil åndelig omsorg være et område som kirke og helseetat naturlig vil kunne samarbeide om.

Det at tema åndelighet tas opp fra helsefaglig hold, gjorde meg nysgjerrig. For meg har den bidratt til ny innsikt som hjelper på frimodigheten. Jeg tror at denne boka er verdifull å lese for prester og diakoner som nå i forbindelse med samhandlingsreformen gis nye utfordringer i samarbeidet med helseetaten.

*Evy Brun
Sokneprest i Øksnes*

LUTHERSK KIRKETIDENDE

1863-2013
150 ÅR

Velkommen til
JUBILEUMSMARKERING
25. SEPTEMBER

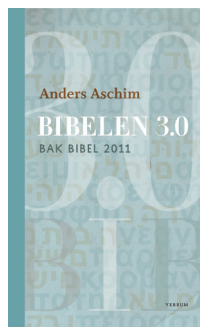
Les informasjon
på side 387.

ANDERS ASCHIM: BIBELN 3.0 BAK BIBEL 2011 VERBUM 2013

Bibelen 3.0 er en av to utgivelser fra Verbum, Bibelselskapet, i forbindelse med den fortsatt forholdsvis ferske oversettelsen Bibel 2011. Den første, *Bibelsk*, ble utgitt rett i forkant av selve Bibelen og representerte refleksjoner rundt arbeidet med oversettelsen fra 12 av de skjønnlitterære forfattere som deltok i prosessen. *Bibelen 3.0* er et teologisk og filologisk bidrag, utgitt vinteren 2013.

Bibelen 3.0 er en faglig fundert presentasjon av Bibel 2011 i en enkel og nesten litt vakker innpakning. Boka er nærmest poetisk i utførelsen, men gir et grundig innblikk i ulike sider ved bibeloversettelsesarbeidet, på tekstenivå, men også i en større historisk, kulturell og faglig sammenheng. Anders Aschim er forfatter. Aschim, nå professor i Volda, var ansatt som oversetter i Bibelselskapet fra 2005 til 2012 og fungerte som bibelvitenskapelig ankermann blant Bibelselskapets ansatte i arbeidet med GT og i slutføringen av Bibel 2011.

Bibelen 3.0 tar leseren med inn i oversettelsesverkstedet der Bibel 2011 er blitt til, som boka selv formulerer det. Med utgangspunkt i forskjellige bibeltekster presenteres ulike utfordringer og problemstillinger. Til sammen tegnes bildet av hva oversatt bibeltekst innebærer generelt, og hva Bibel 2011 representerer. Aschim peker på hvordan man har forsøkt å være transparent i arbeidet med Bibel 2011, bl.a. ved å presentere ulike muligheter for oversettelse i fotnoter i enkelte av bibelutgavene, og dermed gi

leseren medansvar i oversettelse og tolkning. Bibelen 3.0 er et ytterligere bidrag i denne retningen.

Presentasjon av arbeidet med og i selve teksten utgjør en grunnstamme i boka. Teksteksemplene gir naturligvis ingen fullstendig oversikt over sentrale oversettelsesproblemer i de ulike bibeltekstene. De fungerer som illustrasjoner av utfordringer i oversettelsesarbeidet, refleksjoner rundt disse, av hensyn man har ønsket å ta, og de linjer man har ønsket å følge. Både sentrale tekster og oversettelseskasus som har vært gjenstand for debatt i det offentlige, behandles. En illustrasjon er diskusjonen av oversettelsen ”Jorden skal bli grønn” i 1 Mos 1,11. Er dette frieri til et samfunn med en miljøagenda, eller er det en sakssvarende gjengivelse av det hebraiske tekstgrunnlaget? En annen illustrasjon er den mer teologiske debatten rundt ordet ”velsigne”. Kan man på norsk si at mennesket velsigner Gud, slik man sier at Gud velsigner mennesket, og dermed bruke verbet på samme måte som det tilsvarende på hebraisk? Eksempler på emner som får en noe større behandling, er gudsord, kroppsspråk, kjønnet språk, språk som er grammatikalsk vanskelig, og språk som er innholdsmessig vanskelig. Hva gjør man for eksempel med ordet ”tukt” som tradisjonelt har oversatt hebraiske og greske ord for både avstraffelse og mer positivt for formaning, men som kommuniserer noe som er straffbart i norsk kultur, og som tidligere barneombud Reidar Hjermann har ønsket fjernet fra Bibelen?

Bibelen 3.0 setter imidlertid Bibel 2011 inn i en større faglig og historisk sammenheng. Aschim redegjør for ulike bibeloversettelser av betydning opp gjennom historien, fra den før-kristne greske oversettelsen av GT, Septuaginta, og plasserer Bibel 2011 i dette bildet. Samtidig går han bak oversettelsene og diskuterer tekstgrunnlaget. I den forbindelse presenterer og diskuterer han manuskriptfunnene i forrige århundre.

Selv kaller Aschim Bibelen 3.0 en mosaikk der mange ulike deler til sammen gir et bilde av Bibel 2011. Dette bildet er sammensatt, nyansert, grundig og faglig habilt, men presentert i et enkelt språk med god flyt og en intelligent oppbygning. Faguttrykk er ofte oversatt og forenklet. Hebraiske, arameiske og greske ord er transkribert, mens boka er utstyrt med en liste over disse termene i opprinnelige alfabet bakerst. I teksteksemplene kommer betydningen av de ulike mulighetene og valgene som ligger i teksten, klart fram. Boka har også et register over de viktigste bibeltekstene som behandles. Det redegjøres for hebraisk og gresk setningsoppbygning i et eget kapittel, riktignok utstyrt med en advarsel, men mange vil nok glede seg over dette stoffet også. Kapitlet som omhandler oversettelsesfilosofi, er forholdsvis teoretisk, men fyller ut bildet boka gir.

Aschim hevder selv at boka vil kunne fungere som en oppslagsbok på de ulike emnene som behandles. De nokså poetiske overskriftene gjør kanskje akkurat dette litt vanskelig. Det er ikke selvnøysende hva de ulike overskriftene sikter til, før man har lest boka, og det faktum at boka mangler stikkordregister, bidrar da heller ikke. Så er boka også best i at den i sin helhet bidrar til å gi et bilde av Bibel 2011.

Bibelen 3.0 ønsker å gi en bakgrunn for, forståelse av og interesse for Bibel 2011, og sikter seg inn på dem som interesserer seg for bibeloversettelse, språk, kultur og tradisjon, i kirke og i samfunn forøvrig. Boka er nærmest allmenndannende, riktignok på et nokså høyt nivå. Samtidig er den en fin oppfrisking av kunnskap omkring bibeltekst og bibeloversettelse for dem som måtte trenge det. Først og fremst gir boka bakgrunn for egen lesning av Bibelen.

*Torunn Osnes
Stipendiat i NT ved MF*

SØNDAGSTEKSTEN

MARTIN AALEN HUNSAGER - ØYSTEIN I. LARSEN - ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF - PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE

11. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 12. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

13. SØNDAG I. TREENIGHETSTIDEN - VINGARDSSUNDAG - 14. SUNDAG I TREEININGSTIDA

11. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

4. AUGUST 2013

Prekentekest: 1 Mos 21,9–13

Lesetekster: Rom 8,1–4.14–18; Joh 8,31–36

Liturgisk farge: Grønn

TEKSTEN

Denne søndagen er det den gammeltestamentlige teksten som er satt opp som prekentekest. På grunn av den nye bibeloversettelsen fra 2011 vil en del merke at teksten nå er blitt ganske annerledes i forhold til slik vi kjenner den ifra før.

Teksten kan deles opp slik:

V 9: Sara observerer at Ismael leker

V 10: Sara går til Abraham og forlanger at Ismael forvises.

V 11: Abraham har kvaler

V 12: Gud sier at Abraham skal la det skj

V 13 Gud lover at også Ismael skal få etterkommere

Denne teksten henger sammen med Guds løfte til Abraham om at han skal få etterkommere

(kap 15). Siden Abraham ikke har noen barn, og både han og Sara er gamle, foreslår Sara å løse dette problemet ved at han kan få barn ved hjelp av slavekvinnen Hagar (kap 16). Hun blir med barn, men det oppstår misunnelse og spenninger mellom Sara og Hagar, og Hagar rømmer avgårde for en periode. Når så Sara selv klarer å gi Abraham en etterkommer ved at hun føder Isak (kap 21), blir igjen Ismael et problem.

Etter teksten fortelles det om hvordan det går videre med Hagar og Ismael (21,14–21). De jages ut, men blir hørt av Gud og får vann, og vi får høre om at Gud lover etterkommere til Ismael.

Mens det i eldre bibeloversettelser var slik at Ismael ertet eller plaget Isak, er det nå slik at Ismael ganske enkelt leker og ler uten at Isak er nevnt. Dette er en ganske stor forandring, og den har mye å si for hvordan vi oppfatter persongalleri og gudsbilde i denne teksten. Personen som kommer best ut av denne forandringen, er uten tvil Ismael. Han er ikke lenger en eldre bror som plager den lille, men han leker og har det gøy, og sammen med Hagar blir han så uforskyldt forvist. At barn krangler og plager hverandre, kan vel ikke sies å være særlig oppsiktsvekkende, men med den nye oversettelsen fremstår det som enda verre enn før at Sara krever at de skal forsvinne. Sara kommer ut svært dårlig i den nye oversettelsen, siden det blir en kontrast mellom gledeslatteren hun selv har kjent på i vers

6 over sitt nye barn, og nå latteren til Ismael. Hun som nettopp har lovprist Gud, blir så sint og forbanner et barn som ler. Abraham lot i kapittel 16 Sara gjøre som hun ville med Hagar, og også denne gangen fremstår han som en tafatt fyr. Men Gud beroliger Abraham med han skal la dette skje, og sier at begge barna hans skal få etterkommere.

PREKENEN

Å tillate at den av kvinnene med lavest rang blir satt ut i ørkenen med gutten sin, hvor de så blir overlatt til seg selv og bare har med seg litt brød og vann som snart går tomt, er et problematisk gudsbilde. Jeg vil anbefale at man vurderer å lese videre og ha med vers 14–21 i prekenteeksten. Dermed får man med mer av selve historien – og ikke minst hva som skjer videre med de to i ørkenen.

I prekenen bør man si noe om at samfunnsforholdene i teksten og i vår tid er ganske ulike. I våre dager kan riktignok barn med forskjellige foreldre bo i samme familie, men i teksten er det et klart patriarkalsk samfunn som i tillegg begrenser menneskene. Kvinnes viktigste oppgave var å bringe etterkommere, og Saras store skam var at hun i årevis ikke hadde klart å fullføre denne oppgaven og gi Abraham en etterkommer. Hagar var nederst på rangstigen, og Sara nevner henne heller ikke med navn, men omtaler henne bare som "slavekvinnen". Begge kvinnene er undertrykte, selv om den ene har privilegier i forhold til den andre, men ingen av dem kunne kjent til en annen virkelighet eller hatt noen mulighet til å kunne forestille seg vårt samfunn.

På tross av at disse kvinnene er undertrykte, bærer de begge på hver sin opplevelse av Gud i livene sine. Sara er blitt med barn, men Hagar har allerede også sin historie hvor hun har opplevd Guds hjelp og Guds løfter. Hun er faktisk den første personen i Bibelen som gir Gud et navn: "Du er en Gud som ser." Og navnet Ismael som gutten har fått betyr "Gud hører". Da Hagar nærmest har gitt opp og setter seg et godt stykke bort fordi hun ikke orker å se på at gutten dør, så reagerer Gud igjen. I vers 17 hører Gud

gutten. Det vi altså si: Gud hører ham som heter Gud hører. I vanskeligheten opplever Hagar på nytt at Gud ikke forlater henne.

Det er viktig å sette ord på at personene i denne teksten lever under uverdige og uhørte forhold. De får ikke løst sine problemer med et trylleslag av Gud, men likevel er de ikke gudsfornatte. Gud ser og hører. Her kan det være gjenkjennelse til vår tid. Samfunnsforholdene er riktignok annerledes hos oss, men også i dagens Norge finner vi ufrihet og mennesker som opplever utrygghet. Og, på andre siden, vi som har privilegier, kan alltid stå i fare for ikke å se vår neste som et menneske. Vi kan lukke øynene og la være å se andres nød og ikke være klar over hvem som virkelig lider på grunn av våre mindre problemer.

Når jeg skriver denne tekstgjennomgåelsen, er det midt i juni. Nylig, ble Neda og familien hentet midt på natten av politiet for å sendes ut av Norge, etter å ha bodd her i 10 år. Ingen ny Neda-sak, sier Audun Lysbakken i dagens aviser, og han vil gi opphold til 600 asylbarn i Norge. I *Morgenbladet* nr. 23 ifra 14.–20. juni er forsidebildet og overskriften hentet ifra en lengre reportasje om rom-folk. Maria og Constantin har selv tatt bilder av livene som tiggere i Norge i flere år. De forteller om år med tiggere, depresjon og kamp for å finne steder å overnatte og å kunne være trygg, og om nordmenns minkende tålmodighet. Avslutningsvis forteller Maria om kirken hennes i Oslo. Det er Nordstrand kirke hvor hun har funnet veien flere ganger. Hun synger lavt med på salmene, går fram til nattverd, og gir penger i kollektbøssen. Etter gudstjenesten sitter hun med tiggerkoppa, men hun opplever at folk er vennlige og hilser, og hun føler seg respektert.

Begge disse historiene er historier om håpløshet, fortvilelse, utestengelse og undertrykkelse. Dagens prekenteekst må minnes på disse menneskene og på deres menneskeverd, og at Gud også er de undertryktes Gud, en Gud som ser og hører. Kjenner vi andre marginaliserte i lokalmiljøet vårt? Kjenner vi om at mennesker ikke blir behandlet med respekt og verdighet? Guds rike er deres håp. Ja, også den som er for-

fulgt, kan ha en gudstro selv om livets realiteter er tøffe og harde.

Når Guds rike bryter ut, og denne jorden gjøres på nytt, skal all uretten tas bort, både uretten som ble begått mot slavekvinnen, og all urett som blir begått i dag. Her og nå er det vi som kirke som må sette ord på denne uretten og være villige til å lytte til historien til dem som er svake. Bønnen i nattverdliturgien kan derfor bli en bønn i forlengelse av dagens tekst: "Vi ber deg: Hjelp oss å høre det rop du har hørt, å se den nød du har sett, og å elske vår neste som oss selv."

SALMEFORSLAG

415 Du Far og Herre, du som rår
704 Løst fra gamle treldomsbånd
563 Herre Gud lat opp vårt øyra
307 Til himlene rekker din miskunnhet, Gud
656 Vår lovsang skal møte deg
713 Del ditt brød med sulten bror
336 Å kor djup er Herrens nåde

MARTIN AALEN HUNSAGER
KAPELLAN ÅSANE
MARTINHUNSAGER@YAHOO.NO

12. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

11. AUGUST 2013

Prekentenkst: Joh 4,27–30.39–43

Lesetekster: 4 Mos 13,17–27; Rom 1,16–17

Liturgisk farge: Grønn

BETRAKTNING

"Kom og se en mann som har fortalt meg...

Nå tror vi ikke lenger bare på grunn av det du sa. Vi har selv hørt ham ..." (dagens tekst)

"Ikke at jeg er pessimistisk på Guds vegne. Jesus lever, og da kan alt skje. Jeg er pessimistisk på vegne av folk som i mindre og mindre grad søker kirke. Selv i den fine bygda vi bor i, Modum, er det grunn til å rope et varsku. Aldri har vi hatt en så flott stab av kirkelige medarbeidere; aldri har vi hatt så egnede kirkerom. Vi har også fått vår del av trosopplæringsmidlene, fått ny bibeloversettelse og arbeidet fram ny liturgi. Men stadig færre møter til gudstjeneste. I 2012 var det 10 % færre til våre gudstjenester i Modum. Kanskje ikke så rart at det skjer noe med min folkekirkeoptimisme?

Utviklingen som bekreftef av den nasjonale, kirkelige statistikk, underbygges også av det inntrykket mange av oss har, nemlig at stadig flere mennesker har trosbekjennelsen: 'Vi lever utmerket uten Gud.' Skal tro om vi har forsømt oss når det gjelder troens innhold og kirkens forankring i menneskene? Men utbyttet står ikke i forhold til investering! Vi kan trøste oss med at Guds rike vokser hvor og når Gud vil, men er det en vekst når tallene viser noe annet?" (Per Arne Dahl i refleksjon over årets kirkestatistikk. Vårt Land 25.05.13)

"Mogens Mogensen formulerer missionens oppgave på følgende måte: Mission – det er det kirken er sendt for å være – tilstedeværelse, fællesskap, nærvær, gudstjeneste. Mission er det,

kirken er sendt for at gøre – diakoni, omsorg, tjeneste. Mission er det, kirken er sendt for at sige – evangelieforkyndelse, vidnesbyrd, forsvar.” (Karma, koran og kirke, 2006)

”Den anden er alltid et du, som jeg lytter til, fordi der er noget verdifuldt at lytte til hos ethvert menneske, som er skabt i Guds billede. Derfor deler jeg også det, jeg har på hjerte med den anden – også det jeg selv har set og hørt og rørt ved. Vidnesbyrdet (*martyria*) er dermed en umistelig del av dialogen.” (Knud Jørgensen i et foredrag om Dialog som valgmulighed eller nødvendighet, 2007)

TEKSTEN(E)

Fortellingen om Jesu møte med den samaritanske kvinnen ved Jakobsbrønnen er fortsatt delt i to deler i våre teksttrekker. Første del Joh 4,4–26 er beholdt i åpenbaringstiden, nå på 3. s. i åp., mens annen del av teksten v 27–30.39–43, er flyttet til 12. s. i treenighetstiden. Her er den satt sammen med Rom 1,16f som tidligere sto i åpenbaringstiden. Her er disse tekstene satt sammen med en ny perikope fra GT: 4 Mos 13,17–27 om speiderne som utgjorde forpatruljen inn i det lovede land. Det er fint at vi har fått dette bibel-historieelementet inn i våre tekster, men det er ikke umiddelbart lett å så forbindelsen til de to øvrige dagens tekster.

Møtet mellom Jesus og kvinnen ved brønnen går gjennom ulike skritt for å avdekke hvem denne skikkelsen er: En tørst mann (v 8), en jøde (v 9), en rabbi (v 13 ff), en profet (v 19) – og så selve Messias (v 29) (fritt etter Efraim syrerer). Så til sist fullføres denne åpenbaringsrekken med det vitnesbyrd som hennes bysbarn oppsummerer med: Verdens frelser (v 42). Samaritanenes messiasbilde var knyttet til en ny eller gjenvendt Moses, 5 Mos 18,15–18. Men Jesus hever spørsmålsstillingene ut over de fastlåste skillelinjer. Jødene brukte ikke frelserbegrepet om Messias; det knyttet til Gud selv, som i Jesaia-bokens siste del: 63,8f. Men de kristne brukte det på Jesus: Apg 5,31;13,23 Fil 3,20. Samtalen om det levende vann og om den rette tilbedelsen går ut med at den nye bekjennelsen legges i samaritanenes munn. Sentralt i denne prosessen står

altså møtet med Jesus selv og hans ord til dem da han ble hos dem de to neste dagene. Først møter de kvinnens ord og vitnesbyrd som fører dem til møte med ham selv, og de går videre med sitt eget vitnesbyrd, det som bygger på deres eget møte med ham.

Liksom Johannes døperen pekte ut Guds lam for sine disipler og knyttet nye etterfølgere til Jesus (Joh 1,35ff) og ikke til seg selv (Jfr. 3,30: ”Han skal vokse, jeg skal avta”), slik førte hun dem som trodde på henne, til egen tro på ham.

PREKEN

Fortellingen om møtet med kvinnen ved Jakobsbrønnen er historien om grenser som overskrides. For budskapets skyld. For sakens skyld. For menneskenes skyld. Hun som tilhørte et fastlåst tros- og folkemønster i forhold til jødene, og som sikkert var stemplet og satt i bås i sitt eget nærmiljø med sine fem menn, opplevde å møte en som gikk gjennom stengte dører. Så ble hun selv et ledd i at denne prosessen fortsatte overfor sine egne og videre ut som en verdensbevegelse, v 42. Det er misjon. Og tross alle de nye medier og kommunikasjonskanaler vi er forsynt med, kommer vi ikke forbi det grunnleggende element i all evangeliespredning: Vitnesbyrdet, det som går fra hjerte til hjerte og ansikt til ansikt, fra hånd til hånd. ”Over hav og kontinent/ skal din seier gjøres kjent,” slik Olaf Hillestad så slående formulerte det, NoS 234. Facebook erstatter ikke Face-to-face. Men min dagbok erstatter heller ikke den store Boken: ”Vi har selv hørt ham.” Selv har jeg opplevd at det er en større avstand og en større motstand over hagegjerdet og over matpakka på jobben enn over hav og kontinent. Og motstanden befinner seg sørgelig ofte på min side av gjerdet, for å si det slik. En ting er når jeg har opplevd de store skjellsettende episoder i livet, slik kvinnen i teksten fikk møte det. En annen sak er å formidle det jevne og udramatiske hverdagstrosnivå, normaltstanden i mitt Gudsforhold. Naturlig innflettet i et gjenkjennelig hverdagsliv. Jeg trenger å øve meg – og fortsatt overvinne tilbakeholdenheten og erkjenne at det naturlige jesuivitnesbyrdet aldri blir helt naturlig.

Epistelteksten taler om ikke å skamme seg. Jeg trøster meg litt med at når Paulus finner grunn til å fremheve at han ikke skammer seg over evangeliet, er det kanskje et uttrykk for at følelsen ikke er helt fremmed for ham heller. Motstanden i meg har en åndelig dimensjon. Men – som antydnet i klippet som innleder disse betraktningene – vi skal ikke overse det vitnesbyrde som ligger i å begi seg på kirkevei, et enkelt, men ganske utydelig tegn mange plasser i mitt folk.

PREKENSKISSE

Prekenen kan festes på NoS 525:

- Livet kan bli nytt fra nå av (Fortellingen om kvinnen ved brønnen)
- La oss dele dem i troskap (Hun gikk til sine egne)
- Bare det kan gjøre fri (Nye munnur fikk nytt vitnesbyrd)

GUDSTJENESTEN

La oss synge og be og lytte oss til frimodighet og smittsom glede. Da synger vi ikke bare om den verdensvide misjon, men også om den nære, grenseoverskridende del av evangelieutbredelsen. NoS 711: Å, sprenge med din kjærlighets varme/ de murer vi reiste i frykt. Til nattverden kan vi gi Olaf Hillestad plass her også: 652: Se, verden ligger åpen – i tillegg til misjonssalmer. Verbumbibelleseplan peker på 378: Da Jesus satte sjelen fri.

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EMERITUS
OYESTEININGAR@GMAIL.COM

13. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

18. AUGUST 2013

Prekentekest: Joh 15,13–17

Lesetekster: 2 Mos 18,13–24; Apg 6,1–7

Liturgisk farge: Grønn

1. AVSKJED

Prekentekest stammer fra et avsnitt hos Johannes som vi kaller avskjedstaler (13,31–16,33). Denne samlingen av taler er innrammet av fortellingen om fotvaskingen (13,1–31) på den ene siden og av Jesu yppersteprestebønn på den andre (17,1–26). Jesus forbereder disiplene på at han ikke kommer til å være synlig hos dem lenger. Likevel lover han kontinuitet. En dag skal de gjenforenes (14,1–14); i mellomtiden skal de kjenne et nært fellesskap til ham (kap 15) og møte verden slik Jesus møtte den. For å få det til gir han et løfte til disiplene sine: Han skal sende en stedfortreder til menigheten, Den hellige ånd.

ORD OM KJÆRLIGHET

Jesus taler om kjærlighet. Han var ikke den første og ikke den siste som gjorde det. Mye er blitt skrevet om kjærlighet, mange sanger diktet. Mye godt er blitt sagt i løpet av historien og mye som er tøvet. Også Bibelen er fylt med dette tema. Ja, man kan si det så pass sterkt at kjærlighet er Bibelens hovedinnhold. Alt som fortelles i Bibelens bøker, er gjennomsyret av dette temaet. Det er vevd inn i helheten og er synlig alle steder. Mest tydelig blir det nettopp hos Johannes: ”Så høyt har Gud elsket verden, at han ga sin sønn, den enbårne, for at hver den som tror på Ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv.” Også i johannesbrevene blir det tydelig. Her settes det likhetstegn mellom Gud og kjærlighet: Gud er kjærlighet; kjærlighet er Gud. Ut fra det er det

ikke rart at ordet om kjærligheten alltid har spilt en stor rolle i kirkens forkynnelse.

Vi vet også om det såkalte dobbelte kjærlighetsbudet. Det handler om å elske Gud av hele vårt hjerte og våre neste som oss selv. Jesus selv sier at dette budet er det største av alle, et hovedbud som omfatter alle andre. Kjærlighet er Bibels sentrale emne.

KJÆRLIGHET OG BUD?

Jesus gir oss et kjærlighetsbud, og det betyr at vi får i oppdrag å elske. Men burde vi ikke stusse, når vi hører ordet kjærlighetsbud? Ut fra vår tradisjon er vi riktignok vant med dette ordet, men egentlig er det jo nokså selvmotsigende, for kjærlighet og bud er egentlig to ting som utelukker hverandre. Det går ikke an å befale kjærlighet. Kjærlighet og bud er som ild og vann. Den som elsker, trenger ingen befalinger. Kjærlighet svarer på kjærlighet med nettopp kjærlighet. Den som er stormforelsket, har aldri trengt en ekstraoppfordring om å elske tilbake. Det bare skjer automatisk. Tvert imot, du kan ødelegge et hvert kjærlighetsforhold når du kommer med bud. Det finnes mye som går an å kreve: oppriktighet i møte med andre mennesker – og vanlig folkeskikk; en kan kreve fairplay i sporten, ærlighet i næringslivet; vi kan forlange at alle mennesker har samme rett overfor loven. Det er derfor vi har lover, spilleregler, resolusjoner og en del uskrevne lover som gjelder i samfunnet. Vi trenger slike lover for å ha et minstemål av sikkerhet. Men å påby kjærlighet, å befale at noen skal være glad i et annet menneske? Det er umulig. Kjærlighet er enten til stede eller ikke. Kjærlighet handler om følelser, om sympati; det er noe som ikke nødvendigvis har med fornuften å gjøre. Og å befale kjærlighet det kjenner vi bare fra totalitære land; det er det bare diktatorer og tyranner som gjør. Men egentlig det er jo ingen som elsker dem. De har i beste fall makt til å få folk til å stille opp og hylle dem; de kan avkreve lojalitet og kan få folk til å gjøre alt som måtte kreves, men det skjer ikke av kjærlighet; det skjer fordi folk er redde, det skjer av frykt.

SLAVE ELLER VENN

Vi kan møte Jesu ord på to ulike måter: Enten som påbud vi får av en diktator. Men da er ikke vi frie. Vi følger ordre, for ellers vil vi sannsynligvis bli straffet. Men da gjør vi oss til slaver (doulos) under en diktator. I et forhold mellom diktator og hans folk er kjærligheten fraværende. Jesus understreker derimot at han ikke ser på sin menighet som tjenere (En bedre oversettelse av doulos er nok slave).

Den andre muligheten er at to mennesker møter hverandre som venner (filoi). Venner kjenner godhet overfor hverandre; de snakker *med* hverandre, ikke *til* hverandre; de kan gjøre tjenester for hverandre av bare sympati og vennskap. En slik tjeneste koster ikke mye; den gjøres med glede. Og vi får høre at Jesu ser på oss som venner.

HAN ELSKET OSS FØRST

Det er altså denne andre muligheten vi må ha i bakhodet når Jesus gir oss et bud om kjærlighet. Her er det ikke bare snakk om en ordre, men om en naturlig konsekvens av mottatt kjærlighet. For det Jesus krever, det har han allerede gitt selv. Han krever ikke noe som han ikke allerede har utført til det ytterste. Det er han som har elsket oss først. Før han gjør krav på kjærlighet, har han allerede vist vennene sine sin kjærlighet. Og det gjorde han helt til døden. Før han krever noe som helst, har han allerede dødd på korset. Før han venter noe av oss, har han allerede sonet vår synd. Han døde vår død for at vi skal få et evig liv. Jesus viste oss hva sann kjærlighet er. Han gjorde ikke forskjell på folk, slik vi mennesker har en tendens til å gjøre. Han viste oss også at kjærlighet er mer enn en sentimental følelse, for vi har mange eksempler at den slags kjærlighet ikke nødvendigvis varer. Men Guds kjærlighet (agape) består nettopp av å ofre seg for andre. Slik har den vist seg i Jesus Kristus.

IKKE FRYKT, MEN FRUKT

Hele bibelavsnittet vårt må sees i lys av og i sammenheng med begynnelsen av kapittel 15. Der beskriver Jesus sitt forhold til disiplene (som han også har kalt for sine venner) som forholdet

mellom et vintre og dets grener. Her er det ikke snakk om et ensidig forhold. Her snakker vi om en *symbiose* (på norsk: et *samliv*), altså et forhold som beror på gjensidighet. Grenene er helt og holdent avhengig av næringen som tilføres dem av treet, så kan de igjen utvikle frukten som skal vokse frem. Og treet trenger grenenes frukt for at frøene skal kunne spises og på denne måten spres. På denne måten oppstår det nye spirer. Vi er ikke treller som følger ordre; vi er venner som gjør vår venn en tjeneste, og gjør denne tjenesten med glede.

Når Jesus da møter oss med sitt bud: "Elsk hverandre!" så blir det med det samme mer et spørsmål til oss. Hvordan svarer vi på den kjærligheten som han viste oss? Hva er vår reaksjon på at han kommer til å lede oss ut fra dødens maktområde og til det evige liv? Hva er vårt svar på Jesu kjærlighet? Eller lever vi akkurat som før? Ser naboen våre at Jesu kjærlighet preger livet vårt? Ser vi mennesker i vårt nærmiljø, som trenger akkurat den hjelpen som vi kan gi? Vi er ikke mottakere av ordre; vi er deler av en organisme; vi tar imot og vi gir. Det handler om troverdighet. "Dette er mitt bud til dere," sier Jesus, "Elsk hverandre!" Dette handler ikke om krav. Vi snakker om en måte å leve på, når troen gjør oss takknemlige. Å hjelpe sin neste, å ofre noe for at andre skal ha det bedre, alt det er bare et automatisk svar på det som allerede har skjedd, at Jesus har hjulpet oss til et bedre liv, et liv som varer evig. Jesus har elsket oss; konsekvensen er trangten til å hjelpe vår neste. På denne måten blir det ikke vanskelig å følge Jesu lov. Guds kjærlighet venter på svar, og dette svaret kan igjen bare være kjærlighet.

ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF
SOKNEPREST I SKÅRER
EMHE@LORENSKOG.KIRKEN.NO
ERNSTHER@ONLINE.NO

VINGARDSSUNDAG – 14. SUNDAG I TREEININGSTIDA

25. AUGUST 2013

Evangelium: Matteus 19,27–30
Lesetekstar: Jer 9,23–24; Fil 3,7–14
Forteljingstekst: Matteus 20,1–16
Liturgisk farge: Grøn

DAGEN

"Vingardssundagen" står det i Tekstboka. Etter Kyrkjemøtet 2011 er denne dagen flytta til tidleg haust. Den svært pragmatiske grunnen til denne flyttinga, nemleg at ein ville gjere openberrings-tida lengre, lyt ein helst berre oversjå i preikeføre-buingane. Det er meir inspirasjon å hente i at sundagen no fell omtrent saman med starten på vinhausten på den nordlege halvkula, slik at metaforikken faktisk passar med tida på året. Sundagen er no òg ein del av ein serie sundagar frå 11. til 15. sundag i treeiningstida, som alle har den kristne tenesta som tema, sett under ulike perspektiv. Desse sundagane innleier haustsemesteret, og det er kanskje ikkje så dumt å få høvet til å teikne ein litt høgare himmel over alt arbeidet i kyrkjelyden når ferien er over, og alt som er av grupper og klubbar og foreiningar og styre og råd, startar verksemda att.

TEKSTANE

Ein litt merkverdig ting med tredje rekkja på vingardssundagen, er at det er ikkje så mykje som eit druekart å spore i nokon av tekstane. I andre rekkja er det heller ikkje all verda, men der er det i det minste ein heil del vokster, grøde og åkerbruk å finne. I tredje rekkja er det ingenting, om ein ikkje reknar med forteljingsteksten. Det er nemleg sundagen sitt gamle evangelium (og preiketekst i fyrste rekkja), Matt 20,1–16, som er forteljingstekst. Den evangelieteksten predikanten derimot skal kjempe med i år, er teksten

like før, Matt 19,27–30. Denne teksten er etter-
spelet etter at Jesus har møtt den rike unge
mannen, og den unge mannen har gått sorgtung
bort. Teksten er bunden saman med likninga om
arbeidarane i vingarden ved at både tekstane slut-
tar med ”mange som er dei første, skal bli dei
siste, og dei siste skal bli dei fyrste”, så truleg har
øg evangelisten intendert ein tettare samanheng
her.

Spørsmålet er berre kva denne samanhengen
er. Tekstane synest nemleg som motsetningar.
Likninga om arbeidarane i vingarden er djupt
evangelisk: Det er aldri for seint på dagen til å
verte hyra som vingardsarbeidar, og alle får likt
betalt av jordeigaren, uavhengig av innsatsen.
Det er urimeleg etter vanlege mål, så klart,
men det er jo brotet med den menneskelege,
økonomiske logikken som er kjernepunktet i
likninga. Eit slikt brot er det vanskeleg å finne i
preiketeksten. Snarare synest teksten å under-
støtte ein vanleg økonomisk tankegang, der òg
dei som følgjer Jesus, får betaling proporsjonalt
med innsatsen. Rett nok er betalinga rikeleg,
men det høyrer framleis ut som ei lønnsut-
betaling.

Peter framstår ved fyrste augekast som lære-
sveinane sin hovudtillitsvalde som går i lønns-
forhandlingar med Meisteren. Jesus har framlagt
sine vilkår i samtalen med den rike unge man-
nen: Å halde boda, selje alt ein eig og gje til dei
fattige, og så følgje Jesus. Peter sitt spørsmål ”Kva
med oss? Vi har gått ifrå alt og følgd deg. Kva skal
vi få?” (v 27) synest å implisere at han meiner at
læresveinane har gjort alt dette, og fortener ei løn
som svarer til det. Jesu svar er at dei skal sitje på
dommartroner med makt og mynde og få
hundre gonger att for innsatsen og evig liv attpå
– ein slags bibelsk variant av prinsessa og halve
kongeriket. I epistelteksten som høyrer til dagen,
Fil 3,7–14, finn ein Paulus si framstilling av
si eiga teneste, og i alle fall i dei fyrste versa,
v 7–11, synest han òg å meine at han i eiga kraft
oppfyller Jesu stillingsinstruks. Stilt overfor
apostelfyrstane på sitt mest sjølvrettferdige og
Jesu beinharde krav frå samtalen med den rike
unge mannen, trur eg at både predikant og
kyrkjelyd kan konkludere med at desse krava er

over vår evne, og at apostlane spelar i ein mykje
høgare divisjon enn oss. Og så går me òg sorg-
tung bort denne sundagen.

Det er då det kjem godt med at Paulus-teksten
held fram etter vers 11. Han forlét den statiske
framstillinga av eigen situasjon og går over til å
snakke i dynamiske kategoriar. Han er ikkje alt i
mål, og han er ikkje fullkomen, men han jagar
mot målet og følgjer kallet. Evangeliet har gjeve
han ei retning. Ein stad der framme er sigers-
prisen, men der er han ikkje enno. Sant å seie så
får det han skriv, ganske sterke likskapstrekk
med dagens tekst frå Det gamle testamentet, Jeremia
9,23–24. Han set ikkje sin lit til noko av sitt eige,
men til Herren. GT-teksten kan i det heile teke
vere med på å forklare kva det kan tyde å ”rekne
alt for tap”. Og det kan godt hende at Peter ikkje
er så tøff som han verkar med ein gong. Spørsmå-
let hans kan vel så gjerne vere eit uttrykk for
at han og dei andre læresveinane ikkje er heilt
trygge på om dei følgjer det kallet dei fekk for
femten kapittel sidan (Ordlyden i spørsmålet er
ein direkte refleks av Jesu kall i Matt 4,9). Jesu
ord om at det er umogeleg for menneske å verte
frelste (19,26), kan naturleg nok ha gjort dei litt
urolege.

Det er dessutan noko ved Jesu svar som bryt
med samanhengen og utfordrar den økonomiske
logikken den rike unge mannen (og kanskje
Peter) representerer. For det fyrste nyttar han ut-
trykket ”når alt skal fødest på nytt”, og ein ny
fødsel inneber på ein eller annan måte eit funda-
mentalt brot med det som har vore. Vidare er det
som dei som har følgd Jesus, skal få, av nokså
absurde dimensjonar. I Daniel 7,9 høyrer dom-
martrone til Den gamle av dagar, og i Matteus
25 er det Menneskesonen sjølv som sit der. Den
mangedobbelte løna er på gresk bokstaveleg tala
hundredobbel, og som i likninga om såmannen
i Matt 13 er det rimeleg å gå ut frå at hundre-
faldig avkastning er eit bilete på noko uendeleg
stort. Og for det tredje så kan ein vel vanskeleg
seie at det evige livet, den tredje delen av ”løna”,
er ein storleik som kan inngå i ein alminneleg
økonomisk transaksjon, om det i det heile er
filosofisk mogeleg å kalle det ”ein storleik”. Eit
fjerde moment, av redaksjonshistorisk karakter,

er jo at desse Jesusorda hos Lukas er innarbeida i Jesu avvising av læresveinane si krancling om kven som er størst og minst i Guds rike (Luk 22,29f). Her er det er rett og slett sjølv storleiken på Jesu lovnader som sprengjer dei konvensjonelle rammene for samtalen mellom Jesus og Peter. Og i det rommet som då er opna, er det plass til likninga om arbeidarane i vingarden for å vidare utdjupe kva Jesus meiner med at dei fyrste skal verte dei siste, og dei siste skal verte dei fyrste. Det Jesus vil gje, eller den sigersprisen som Gud har kalla oss til, for å nytte Paulus sitt uttrykk, er rett og slett ikkje samanliknbar med noko menneskeleg.

PREIKA OG SALMANE

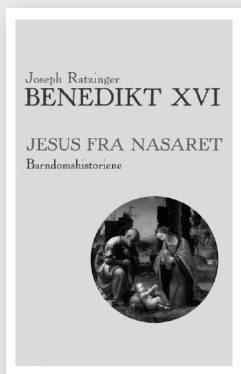
Dermed ligg det ein evangelisk fridom òg i desse tekstane, og det gjev høve til å seie noko om kva ein i kyrkja eigentleg meiner med "teneste" og "etterfølging" – det er ikkje arbeid for å få ei løn i den andre enden, men det er vårt tilsvar på det Gud alt har lova oss. Paulus skriv at han jagar

etter det for å gripe det – fordi han sjølv fyrst er gripen av Kristus Jesus. Ikkje nok med at me ikkje skal stole på vår eigen visdom, eller styrke eller rikdom, som Jeremia skriv, men me er ikkje nøydde til det heller, fordi Herren er den som viser miskunn, rett og rettferd på jorda. Eg ser føre meg mange ulike preiker som kan ende omtrent her, men eg tenkjer at dette kanskje er ein dag der ein kan bruke litt tid på å tolke og opne kjende og kanskje litt trauste salmar – til dømes kan kanskje NoS 518 "Din rikssak, Jesus, være skal" høve godt, eller kanskje NoS 418 "Med Jesus vil eg fara" eller NoS 710 "Vi rekker våre hender frem". Desse tre salmane representerer òg tre ganske ulike innsteg til tekstane, og eg trur alle tre innstega vil kunne gje gode preiker.

PER KRISTIAN HOVDEN SÆTRE
KAPELLAN I JAR KYRKJELYD
KAPELLAN@JAR-MENIGHET.NO

Joseph Ratzinger
BENEDIKT XVI
JESUS FRA NASARET
Barndomshistoriene
249,-

Denne tredje boken til Joseph Ratzinger/ Benedikt XVI fullfører hans biografi om *Jesus fra Nasaret*. Barndomshistoriene er å forstå som en prolog til de to foregående bøkene Jesus fra Nasaret: *Fra dåpen i Jordan til forklarelsen på berget* (2007) og *Jesus fra Nasaret: Fra inntøget i Jerusalem til oppstandelsen* (2011).

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

TILSETTINGER

BORG BISPEDØMME

Borg bispedømmeråd har i møte 13.06. 2013 foretatt følgende tilsettinger:

Marie Therese Bakkevig Hillesund som kapellan i Fredrikstad domprosti med tjenestested Borge sokn.

Lisa Holm Johansen som kapellan i Fredrikstad domprosti med tjenestested Onsøy og Gressvik sokn

Begge har bekreftet at de tar imot stillingen.

AGDER OG TELEMARKE BISPEDØMME

Agder og Telemark bispedømmeråd har i møte 13. juni 2013 tilsett:

Gunnar Ellingsen som prost i Otredal prosti.

Steinar Floberg som prost i Vest-Nedenes prosti.

Robert Knudsen som 50% ungdomsprest kombinert med 50% prostiprest i Aust-Nedenes prosti.

Kjetil Viland som ungdomsrådsgjevar i kyrkjelivsavdelinga, 3-årig engasjement.

Alle dei tilsette har teke i mot stillingane.

STAVANGER BISPEDØMME

Stavanger bispedømmeråd tilsatte i sitt møte 14.06.2013:

Tor Olav Varhaug som kapellan 90 % i Sandnes prosti med Høyland sokn som særskilt arbeidsområde.

Morgan Fjelde som sokneprest i Jæren prosti med Frøyland og Orstad sokn som særskilt arbeidsområde.

De tilsatte har skriftlig bekreftet at de tar imot stillingene.

De tilsatte har skriftlig bekreftet at de tar imot stillingene.

Vegard Holm

PÅ SPORET AV NOE EKTE

249,-

«Vegard Holm har skrevet ei utfordrende og god bok. På konkret og livsnær måte går han i dialog med erfaringer i unge voksnes livsverden: Hvem er jeg i ferd med å bli? Hvordan kan jeg gjøre kloke livsvalg i samsvar med grunnleggende verdier? Hva betyr det å leve som kristen ungdom i dag? Holm reflekterer nyansert. Han formulerer tydelige utfordringer og formidler sentrale teologiske innsikter på en lettfattelig måte. Jeg håper boka får mange lesere.»

Leif Gunnar Engedal,
professor i praktisk teologi

www.lutherforlag.no

Nina Karin Monsen

SORG OG LIDENSKAP**Filosofiske refleksjoner**

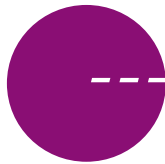
349,-

Sorg og lidenskap er en annerledes sorgbok. Forfatteren byr modig på seg selv på godt og ondt og avslører både sin svakhet og styrke i møte med sin høyst personlige sorg.

Midt i sorgen makter hun å reflektere over de store spørsmålene som er knyttet til liv og død og forpliktende samliv mellom mennesker på en måte som skaper gjenkjenning, utfordrer til ettertanke og innbyr til kritisk dialog. Boken er båret av en intens tro – ikke bare på livet – men på Gud og det gode, og den er skrevet med sterk og ekte lidenskap.

www.lutherforlag.no

1863-2013

150 ÅR

JUBILEUMSMARKERING

25. SEPTEMBER

PÅ MENIGHETSAKADEMIET

PROGRAM:

1500-1700 I AUDITORIUM II:

Vi tar debatten om debatten:

Åpent seminar om kirkedebatt og kirkelig offentlighet gjennom 150 år og i dag.

Bidrag fra Helga Haugland Byfuglien, Vidar L. Haanes m.fl.

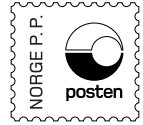
1700-1900 I KANTINEN:

Mottakelse for LKs abonnenter og inviterte gjester.

Servering, taler m.m.

Tidligere og nåværende LK-redaktører deltar.

PÅMELDING til mottakelsen innen 16. sept. til e-post LK150@mf.no

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>